

Mikkelin kaupungin arviointikertomus vuodelta 2016

Tarkastuslautakunta 17.5.2017

MIKKELI

Kaupunginvaltuustolle

Sisällys

1.	Tarkastuslautakunnan puheenjohtajan katsaus	3
2.	Tarkastuslautakunnan työskentely.....	4
2.1	<i>Kokoonpano ja työskentelytapa</i>	<i>4</i>
2.2	<i>Vuoden 2015 arviointikertomuksen johdosta tehdyt toimenpiteet</i>	<i>5</i>
3.	Valtuuston asettamien tavoitteiden toteutuminen	6
3.1	<i>Kaupungin strategiset tavoitteet ja niiden toteutuminen.....</i>	<i>7</i>
3.2	<i>Keskushallinto.....</i>	<i>9</i>
3.2.1	<i>Konsernipalvelut</i>	<i>9</i>
3.2.2	<i>Ympäristölautakunta</i>	<i>10</i>
3.2.3	<i>Etelä-Savon pelastuslaitos</i>	<i>10</i>
3.2.4	<i>Liikelaitokset</i>	<i>10</i>
3.3	<i>Sosiaali- ja terveystoimi.....</i>	<i>11</i>
3.3.1	<i>Mikkelin seudun sosiaali- ja terveyslautakunta</i>	<i>11</i>
3.3.2	<i>Sosiaali- ja terveystoimen tuotantolautakunta.....</i>	<i>12</i>
3.4	<i>Sivistystoimi</i>	<i>14</i>
3.4.1	<i>Kasvatus- ja opetuslautakunta</i>	<i>14</i>
3.4.2	<i>Kulttuuri-, nuoriso- ja liikuntalautakunta</i>	<i>15</i>
3.5	<i>Tekninen toimi</i>	<i>16</i>
3.5.1	<i>Tekninen lautakunta</i>	<i>16</i>
3.5.2	<i>Maaseutu- ja tielautakunta</i>	<i>18</i>
3.5.3	<i>Rakennuslautakunta</i>	<i>18</i>
3.6	<i>Kaupunkikonserni</i>	<i>18</i>
4.	Talous ja investoinnit.....	20
4.1	<i>Tilikauden tuloksen muodostuminen ja talous</i>	<i>20</i>
4.2	<i>Investoinnit</i>	<i>24</i>
4.3	<i>Kaupungin tasapainoisen kasvun ja talouden ohjelma</i>	<i>24</i>
5.	Muut havainnot	26
5.1	<i>Ympäristötilinpäätös.....</i>	<i>26</i>
5.2	<i>Henkilöstöraportti.....</i>	<i>27</i>
5.3	<i>Sisäinen valvonta, konsernivalvonta ja riskienhallinta</i>	<i>28</i>

Juhani Oksman

1. Yhteenvetoa - tarkastuslautakunnan puheenjohtajan katsaus

Kaupungin talouden paraneminen odottaa edelleen tuloaan.

Vuoden 2016 tilinpäätös oli positiivinen ja ennustettu ylijäämien supistuminen ei toteutunut. Lähempi tuloksen tarkastelu kuitenkin osoittaa, että se saatiin aikaan omaisuutta myymällä sekä valtionosuuksien 5,5 miljoonan euron ennakoimattoman kasvun ja sairaanhoitopiirin palautuksen avulla.

Työllisyyden paranemisesta ja uusien yli 300 uuden työpaikan syntymisestä huolimatta kaupungin verotulot laskivat toimintavuoden aikana edelliseen vuoteen verrattuna. Verotulojen väheneminen on erityisen huolestuttavaa.

Vuoden 2016-2017 vaihteessa Sote lähti ja se vie vuonna 2019 melkoisen osan valtionapuja mennessään, mutta jättää kaupungille toimintansa aikana syntyneet velat kaupunkilaisten maksettavaksi. Tämän lisäksi on mahdollista, että kaupungille jää Soten jäljiltä vielä rasisitukseksi kiinteistöjä, joita maakunta-Sote ei tarvitse.

Kaupungin korollinen velka kasvoi noin 17 miljoonalla eurolla toimintavuoden aikana ollen vuoden 2016 lopussa 200,7 miljoonaa euroa.

Korjausvelka kasvaa edelleen ollen katujen ja niiden alla olevan rakenteiden korjausvelan kanssa yli 100 miljoonaa euroa.

Henkilöstö

Kaupungin henkilöstössä tapahtui melkoinen supistuminen, kun Sote-henkilöstöä alkoi jo vuoden 2016 aikana siirtyä pois kaupungin palveluksesta. Kaupungin hallinto jatkoi samalla vahvuudella, vaikka tehtävien määrän olisi pitänyt vähentyä. Kaupunginhallitus ei pystynyt aikaansaamaan tarvittavia henkilöstösupistuksia, vaikka vuosia on puhuttu rakenneuudistuksen välttämättömyydestä. Varautuminen uuteen tilanteeseen jäi enemmän kuin puolitiehen.

Mikkelin maineokuva

Ravitahtuma St Michelin ja Mikkelin Musiikkijuhlien rinnalle Mikkelin mainekuvan uudeksi lippulaivaksi nousi toimintavuoden aikana Mikkelin Jukurit. Jukurit on kulkenut pitkän tien sitten 1970-luvun alusta menestyäkseen jääkiekon korkeimmalla kansallisella sarjatasolla. Seuran kokenut valmentaja ja ammattimainen taloushallinnon ja markkinoinnin hoito ovat viimeinkin tuottaneet tulosta, mistä tulee hyötymään koko Mikkeli.

JUHANI OKSMAN

Tarkastuslautakunnan puheenjohtaja

2. Tarkastuslautakunnan työskentely

Tarkastuslautakunta on kunnan pakollinen toimielin, jonka tehtävät on määritelty kuntalain (410/2015) 121 §:ssä. Tarkastuslautakunnan tehtävänä on mm. valmistella valtuuston päätettäväksi tulevat hallinnon ja talouden tarkastusta koskevat asiat sekä arvioida, ovatko valtuuston asettamat toiminnan ja talouden tavoitteet kunnassa ja kuntakonsernissa toteutuneet ja onko toiminta järjestetty tuloksellisella ja tarkoituksenmukaisella tavalla.

Arvionsa valtuuston asettamien tavoitteiden toteutumisesta sekä toiminnan tuloksellisuudesta ja tarkoituksenmukaisuudesta tarkastuslautakunta esittää tässä arviointikertomuksessa.

2.1 Kokoonpano ja työskentelytapa

Kaupunginvaltuusto valitsi kokouksessaan 12.11.2012 § 8 tarkastuslautakuntaan toimikaudeksi 2013-2016

yksitoista (11) jäsentä ja heille varajäsenet sekä nimesi lautakunnan puheenjohtajan ja varapuheenjohtajan. Tämä arviointikertomus vuodesta 2016 on nykyisen tarkastuslautakunnan neljäs eli viimeinen arviointikertomus.

Tarkastuslautakunnan työskentely painottui tilikauden aikana kaupungin toiminnan ja talouden seurantaan sekä johtavien viranhaltijoiden ja muiden henkilöiden kuulemiseen. Tarkastuslautakunnan kuultavina kokouksissa ovat olleet hankintapäällikkö Jarmo Autere, henkilöstöjohtaja Heli Huopainen, kaavoituspäällikkö Ilkka Tarkkanen, kaupunginjohtaja Timo Halonen, kiinteistöjohtaja Jarkko Hyttinen, konsernitarkastaja Aleksi Paananen, kulttuurijohtaja Marita Kajander, liikunta- ja nuorisajohtaja Antti Mattila, ohjelmajohtaja Juha Ropponen, talousjohtaja Heikki Siira, taloussuunnittelupäällikkö Jari Laitinen, tekninen johtaja Jouni Riihelä, terveystalouden ja ympäristöpalvelujen joh-

Tarkastuslautakunnan jäsenet

Elkharam Tiina
Kurvinen Minna
Kakriainen Markku
Tullinen Hannu, **varapuheenjohtaja**
Teittinen Leena
Klén Tanja
Oksman Juhani, **puheenjohtaja**
Roos Tea-Tuulia
Rantalainen Erkki
Aaltonen Janne
Piispa Leevi

Varajäsenet

Suutari-Piispa Eija
Puhakka Seija
Alanen Juhani
Ylönen Teijo
Toijonen Merja
Paasonen Arto
Laukkanen Asko
Mielonen Hannu
Riikonen Marjukka
Marttinen Jussi
Rautio Tiia

taja Maria Närhinen, toiminnanohjaaja Sari-Anne Rattia, vanhus- ja vammaispalvelujen vastuualuejohtaja Niina Kaukonen, vt. vanhus- ja vammaispalvelujohtaja Niina Helminen ja vuokrauspäällikkö Nina Hurri. Lisäksi tarkastuslautakunta on kuullut kokouksessaan Mikkelin kehitysyhtiö Miksei Oy:n toimitusjohtajaa Juha Kauppista, hankinta-asiantuntija Ilkka Liljanderia ja hallintopäällikkö Maarit Randelinia.

Helmikuussa 2017 lautakunnan kokouksessa vieraili Etelä-Savon sairaanhoitopiirin tarkastuslautakunta. Ennen varsinaista kokousta lautakunnat tutustuivat yhdessä sairaalan uuteen vastaanottoalueeseen (ESPER-hankkeen 1. vaihe) hankejohtaja Pirjo Syväoan ja projektijohtaja Jukka Rasilon johdolla.

Lautakunta on kokoontunut säännöllisesti ja kokouksia on pidetty noin kerran kuukaudessa. Varsinaisen arviointikertomuksen työstämisen tarkastuslautakunta on tehnyt omissa työkokouksissaan huhti- ja toukokuun 2017 aikana. Lautakunnalla on ollut arviointityötä varten käytettävissä mm. eri toimielinten pöytäkirjat, talousarvio 2016, käyttösuunnitelmat 2016, tilinpäätös 2016, henkilöstöraportti 2016 sekä tilintarkastajan raportit.

Tilintarkastuksen on suorittanut tilintarkastusyhteisö PwC Julkistarkastus Oy vastuunalaisena tilintarkastajanaan JHT, KHT Elina Hämäläinen. Vastuunalainen ti-

lintarkastaja on ollut sihteerinä läsnä tarkastuslautakunnan kokouksissa ja hän on raportoinut tekemistään tarkastushavainnoista tarkastuslautakunnalle sekä suullisesti että kirjallisesti.

2.2 Vuoden 2015 arviointikertomuksen johdosta tehdyt toimenpiteet

Vuoden 2015 arviointikertomus käsiteltiin kaupunginvaltuustossa 13.6.2016 § 75, jolloin kaupunginvaltuusto merkitsi sen tiedoksi ja velvoitti kaupunginhallitusta hankkimaan lautakunnilta ja johtokunnilta selvitykset arviointikertomuksessa esitetyistä kysymyksistä ja havainnoista sekä kuvaukset toimenpiteistä, joihin aiotaan ryhtyä arviointikertomuksessa esitettyjen epäkohtien korjaamiseksi ja saattamaan ne valtuuston tietoon 10.10.2016 mennessä.

Kaupunginvaltuusto merkitsi kokouksessaan 10.10.2016 § 119 tiedoksi kaupunginhallituksen hankkimat selvitykset arviointikertomuksessa esitetyistä kysymyksistä ja havainnoista sekä kuvaukset toimenpiteistä, joihin aiotaan ryhtyä arviointikertomuksessa esitettyjen epäkohtien korjaamiseksi. Tarkastuslautakunta kävi keskustelun vuoden 2015 arviointikertomuksen johdosta annetuista selvityksistä toimenpidekuvauksineen ja merkitsi ne tiedoksi kokouksessaan 19.10.2016 § 58.

3. Valtuuston asettamien tavoitteiden toteutuminen

Kaupungin organisaatio on hallintosäännön mukaan jaettu keskushallintoon (konsernipalvelut), sosiaali- ja terveystoimeen, sivistystoimeen ja teknisen toimen toimialaan. Edelleen kaupungin toiminnot on jaettu tulosalueisiin, jotka on sijoitettu toimielinten alaisuuteen. Kaupunginvaltuusto päättää toimialajaosta sekä määrittelee tulosalueet hyväksyessään kaupungin talousarvion.

Vuoden 2016 talousarvion käyttötalousosassa on esitetty konsernipalveluiden, lautakuntien, liikelaitosten ja yhden taseyksikön kaupunginvaltuustoon nähden sitovat toiminnalliset tavoitteet ja määrärahat. Määrärahojen sitovuustasoksi talousarviossa on määriteltä bruttositovuus eli määrärahat ja tuloarviot ovat sitovia lukuun ottamatta ruoka- ja puhtauspalveluita, sosiaali- ja terveystoimen tuotantolautakunnan alaista kaupungin omaa toimintaa sekä teknisen toimialan alaista Tilakeskusta, joita sitoo nettotulos.

Käyttötalousosassa on esitetty lautakuntien palvelusuunnitelmat ja toimenpiteet, joilla toteutetaan kaupunkistrategiaa. Kuntamaisema-ohjelmasta saadut tunnuslukutaulukot on esitetty seudullisen sosiaali- ja terveystoimen tuotantolautakunnan Mikkelin yksikön, kasvatus- ja opetuslautakunnan, kulttuuri-, liikunta- ja nuorisolautakunnan, teknisen lautakunnan sekä rakennuslautakunnan osalta.

Mikkelin Vesiliikelaitoksella on valtuustoon nähden sitovaa toiminnallisten tavoitteiden lisäksi korvaus peruspääomasta ja molemmilla liikelaitoksilla (Vesiliike-

laitos ja Otavan Opiston Liikelaitos) liikeylijäämä sekä vakituisen henkilökunnan määrä. Liikelaitoksien tuloslaskelmat, rahoituslaskelmat ja investointisuunnitelmat ovat ohjeellisia, mutta niiden oleellisista poikkeamista on tiedotettava valtuustolle. Etelä-Savon pelastuslaitokselle toiminnalliset tavoitteet ovat sitovia valtuustoon nähden.

Tuloslaskelman rahoitustuotoissa ja -kuluissa kaupunginvaltuustoon nähden sitovia eriä ovat Vesiliikelaitoksen korvaus peruspääomasta sekä rahoitustuottojen ja -kulujen netto.

Investointiosassa emokaupungin investointimäärärahat ovat sitovia bruttomäärältään. Kunnallistekniikan määrärahojen hankekohtaisesta käytöstä päättää tekninen lautakunta eikä vuotuista kokonaismäärää saa ylittää ilman kaupunginvaltuuston lupaa. Investointikohteiden käyttötarkoituksen muutoksesta päättää kaupunginvaltuusto.

Talousarvion käyttötalousosan lautakuntia sitovat palvelusuunnitelmat ja toimenpiteet (= toiminnalliset tavoitteet) on johdettu kaupungin strategisista päämääristä:

1. Asukkaiden osallistaminen hyvinvoinnin tuottamiseen
2. Elinkeinojen hyvinvointi ja kaupungin elinvoima
3. Luonnon ja ympäristön hyvinvointi

Toiminnalliset tavoitteet on esitetty talousarviossa taulukkomuodossa (alla).

Kaupunkistrategian toimeenpano (vaikuttavuus)			
Indikaattori kaupunkistrategiassa	Toimenpide	Vastuutus toimialalla	Toteutuminen

Tarkastuslautakunnan arviointikertomuksessaan esittämät arviointihavainnot perustuvat pitkälti ”Toteutuminen”-sarakeessa tilinpäätöksessä esitettyihin selvityksiin ja poikkeamiin sekä Kuntamaisema-ohjelmasta saatujen tunnuslukutaulukoiden sanallisiin selvityksiin.

Vuoden 2016 talousarviossa oli asetettu valtuustoon nähden sitovat toiminnalliset tavoitteet myös kaupungin 13 merkittävimmälle tytäryhteisölle. Näiden tavoitteiden toteutumista on selostettu tilinpäätöksessä yhteisöittäin vaihtelevalla tavalla, mutta selvityksistä saa hyvän kokonaiskuvan konserniyhtiöiden toiminnasta vuoden 2016 aikana.

Tarkastuslautakunnan arviointityötä ovat jälleen vaikeuttaneet kaupungin toiminnallisten tavoitteiden täsmällisten mittareiden puutteet sekä se, että toimenpiteiden ja toteutus selvityksen välillä ei ole aina nähtävissä selkeää yhteyttä. Myös toteutus selvityksissä oli puutteita (mm. virheellisiä tietoja, tieto puuttui kokonaan). Vuoden 2016 oltua tämän valtuusto- ja strategiakauden viimeinen vuosi olisi ollut perusteltua, että kaikki toimialat olisivat tehneet tilinpäätöksessä lyhyen yhteenvedon strategisten tavoitteiden toteutumisesta koko neljän vuoden ajalta: missä onnistuttiin ja miltä osin tavoitteita ei saavutettu.

Mikkelin kaupungin tilinpäätöksen luettavuutta häiritsee ja vaikeuttaa sen pieni tekstikoko. Lisäksi tilinpäätöksessä on selostettu monia asioita useaan kertaan, mikä tekee tasekirjasta sivumäärältään laajan ja sisälöltään sekavan. Tarkastuslautakunta toivoo myös, että tilinpäätöksen ulko- ja kieliasuun kiinnitettäisiin huomiota esimerkiksi lyhenteiden, vierasperäisten termien ja kyseenalaisten ilmausten osalta. Viimeksi mainitusta voidaan todeta yhtenä esimerkkinä tilinpäätöksen sivulla 79 oleva suora tekstilainaus työllisten määrän tavoitetasosta: *”(TIE TO ON LÄHTÖKOHTAISES- TI VÄÄRIN)”*. Myös kaupungin asukasmäärästä ja sen vähenemisestä edellisvuodesta samoin kuin vuoden 2015 työttömyysasteesta on tilinpäätöksessä esitetty ristiriitaisia lukuja. **Yleisvaikutelmaksi tulee taas, ettei tilinpäätöskokonaisuutta ole huolellisesti käyty läpi eikä tarkistettu ennen kuin se on viety kaupungin hallituksen allekirjoitettavaksi. Tilinpäätös on julkinen asiakirja, jonka tulee olla luotettava ja selkeä kokonaisuus.**

3.1 Kaupungin strategiset tavoitteet ja niiden toteutuminen

Mikkelin kaupungin strategia perustuu kestäväan kasvuun sekä hyvinvointiin, jota tarkastellaan kolmesta eri hyvinvointinäkökulmasta: asukkaiden, elinkeinojen ja ympäristön. Strategiaa on toteutettu kolmen hyvin-

vointiohjelman ja niille asetettujen päämäärien (a,b,c) kautta:

1. Asukkaiden hyvinvointiohjelma

- a. Lasten, nuorten ja perheiden osallistaminen ja voimavarojen vahvistaminen
- b. Päihteiden käytön vähentäminen terveitä valintoja ja elämänarvoja vahvistamalla
- c. Terveiden ja hyvinvoinnin lisääntyminen

2. Elinkeinojen hyvinvointiohjelma

- a. Mikkelin vetovoiman, liiketoimintaympäristön ja aluetalouden kehittäminen
- b. Osaavan työvoiman saatavuuden edistäminen
- c. Kärkialueiden liike- ja kehittämistoiminnan kasvu

3. Ympäristön hyvinvointiohjelma

- a. Monipuolisen ja puhtaan luonnon veto-voimaisuuden hyödyntäminen
- b. Ekologisuuden ja ekotehokkuuden lisääminen
- c. Rakennetun ympäristön laatu

Hyvinvointinäkökulmia on talousarviossa konkretisoitu edellä esitetyillä yhdeksällä eri päämäärällä. Kunkin päämäärän toteutumista seurataan määrällisillä mittareilla, joille on asetettu lähtö- ja tavoitetasot. Päämäärien toteutumisesta on koottu tilinpäätöksessä taulukkomuotoon (vaikuttavuusindikaattori, lähtötaso vuonna 2012, vuosi 2013, vuosi 2014, vuosi 2015, vuosi 2016, tavoitetaso vuonna 2017).

Taulukoista ilmenee, että eri tavoitteiden kohdalla on pääsääntöisesti edetty tavoitetasoon 2017 suuntaan. Asukkaiden hyvinvoinnin strategisten tavoitteiden toteutumisen osalta huomio kiinnittyy tilinpäätöksen sivulla 76 esitettyyn taulukkoon, jossa yhtä saraketta lukuun ottamatta vuosien 2014, 2015 ja 2016 tavoitteiden toteutuminen on kuitattu maininnalla *”tietoa ei saatavilla”*, samoin todetaan elinkeinojen hyvinvointiohjelman osalta sivulla 79 useissa vuosien 2015 ja 2016 toteutusarakeissa: *”tietoa ei saatavilla”*.

Toteutus taulukot on esitetty tilinpäätöksessä toimialakohtaisesti. Koko kaupungin osalta eri hyvinvointiohjelmien toteuttamisesta ja toteutumisesta vuoden 2016 aikana voidaan todeta mm. seuraavaa:

Asukkaat

- Asukkaiden osalta tilinpäätöksessä tuodaan esille edelleen monta negatiivista asiaa: alkoholin suuri kulutus, sairastavuus, ennenaikaiset kuolemat päihteiden ja itsemurhien takia, mielenterveysongelmat, dementia ja sydän- ja verisuonisairaudet, työelämän ulkopuolelle jääminen, passiivisuus liikunnan suhteen.

- Myös positiivisia asioita Mikkeliissä on, kun täältä löytyy myös paljon aktiivista liikuntaa harrastavia ja useissa joukkuelajeissakin Mikkeliällä on hyvä edustus.
- Lasten, nuorten ja perheiden palveluissa on verkostoiduttu mallikkaasti mm. eri hankkeiden, toimintamallien, ohjelmien ja tapahtumien avulla. Ennaltaehkäisevä toiminta on mainittu mm. terveydenhoitajan työssä ja talousarviossa 2017 on vahvistettu ehkäisevän päihdetyön koordinaattorin resursointi. **Kaupungin panostus ongelmia ennaltaehkäisevään suuntaan on oikea, mutta onko se riittävä? Perheiden varhainen tukeminen jää helposti taka-alalle kaupungin säästöpainneissa, mutta ehkäisevästä työstä säästäminen johtaa yhä suurempiin kustannuksiin korjaavassa työssä kuten lasten- ja nuorisopsykiatriassa ja lasten sijaishuollon laitossijoituksissa.**
- Päätöksenteon valmisteluun on otettu käyttöön vaihtokustusten ennakkoarvioinnin toimintamalli. Miten ennakkoarviointi toteutuu käytännössä?

Jukurien nousu jääkiekon SM-liigaan on merkittävä asia Mikkelin mainekuvan näkökulmasta. Joukkue näkyy ja kuuluu monin tavoin myös Mikkelin katukuvassa.

Elinkeinot

- Suuryrityksiä, jotka toimisivat klustereiden tuotannollisten yritysten vetureina, on edelleen vähän.
- Mikkeliäisten yritysten määrästä on paljon palvelualan yrityksiä ja Mikkelin kasvunäkymät ovat mikroyritysten ja pk-yritysten varassa.
- Veropohjan kasvun mahdollisuudet ovat Mikkeliissä heikommalla kuin muualla.
- Mikkelin logistinen asema on hyvä ja sitä tukevat puhtas luontoympäristö sekä Saimaa. Miten hyvin näitä vahvuuksia onnistuttiin hyödyntämään vuoden 2016 aikana?
- Mikkelin imago nousi vuoden 2015 kuntien imago-tutkimuksessa sijalta 24 sijalle 8. Vuoden 2016 vastaavassa tutkimuksessa Mikkeli putosi sijalle 25. Mistä nämä heilahtelut mahtavat johtua?
- Elinkeinoelämän keskusliiton kuntaranking-tutkimuksessa Mikkelin seutukunta nousi sijalta 17 sijalle 14. Parhaat arviot Mikkelin seutu sai yrittäjyysaktiivisuudesta ja huonoimmat sijainnista.
- Vuonna 2016 Mikkeliissä perustettiin 228 uutta yritystä, joissa käynnistyshetkellä oli 143 työpaikkaa. Mikkelin kehitysyhtiö Miksei Oy:n vaikutuksella näistä uusista yrityksistä todetaan syntyneen 117. Mistä ja miten nämä edellä mainitut luvut ovat todennettavissa?
- Työpaikkakehityksestä ei ole mainittua tietoa eikä edes muista tilastoista johdettua arviota.
- Väkiluvun vähenemäksi todetaan tilinpäätöksessä 171 (sivut 5, 21, 82 ja 96) ja 136 (sivu 79) – viimeksi mainittu luku taitaa olla oikea.
- Työllisyys parani edellisvuodesta 1,7 prosenttiyksiköä (sivulla 79 on ilmoitettu virheellinen luku 13,5 prosenttia vuoden 2015 osalta, oikea luku oli silloin 15,6 prosenttia).
- Työllisten määrästä ja määrän kehityksestä kärkialan yrityksissä ei tilinpäätöksen mukaan ole tietoa saatavissa, ei myöskään kärkiyritysten tukirahoituksen määrästä, vaikka niiden määrä oli asetettu strategiseksi tavoitteeksi.
- Matkailijoiden määrät ovat vähentyneet edellisvuoteen verrattuna 4,4 prosenttia.
- Mikkeliin piti valtuustokauden aikana syntyä 100 uutta digitaalialan työpaikkaa vuosittain, mutta tavoitteen toteutumisesta ei mainita tilinpäätöksessä edes arvioita. Näin siitakin huolimatta, että kaupunginhallituksen antamassa selvityksessä tarkastuslautakunnan vuoden 2015 arviointikertomukseen todettiin, että ”Digitaalialan työpaikkojen syntymises-

tä voidaan esittää ainoastaan arvioita, koska arviointikriteereitä ei ole määritelty”.

Ympäristö

- Asemakaavoitetuilla alueilla virkistysalueiksi kaavoitettujen alueiden osuus oli 22 prosenttia eli seitsemän prosenttiyksikköä enemmän kuin vuonna 2015. Toteutunut osuus jäi kuitenkin todella kauas tavoitetasosta 70 prosenttia, joka vaikuttaa virheellisesti.
- Edellisenä vuonna vireille pantu biokaasulaitoshanke päätettiin toteuttaa.
- Kaatopaikalle penkkaan loppusijoitetun jätteen määrä (kg/asukas) nousi hieman edellisvuodesta, mutta pysyi tavoitteen asettamissa rajoissa.
- Kiinteistöjä on korjattu, mutta silti korjausvelka on kasvanut. Korjausvelkaa oli edellisen vuoden tilinpäätöksessä 70,5 miljoonaa euroa eli noin 1.300 euroa/asukas. Tilinpäätöksen sivulla 81 olevassa taulukossa vuosien 2015 ja 2016 *”korjausvelan määrä/asukas”* on kuitattu maininnoilla *”Ei vielä tietoa, ei vielä tiedossa”*? Korjausvelan tavoitetaso *”1.000 euroa/asukas 2017”* saavuttaminen vaatii rahaa yli 16 miljoonaa euroa.
- Sisäilmaongelmaisia kaupungin omistamia kiinteistöjä korjattiin vuonna 2016 seuraavasti (suluissa vuosi 2015): kouluja 5 kpl (6), päiväkoteja 2 kpl (3) ja muita rakennuksia 5 kpl (8).

3.2 Keskushallinto

Keskushallinnon yleisenä tehtävänä on toimia kaupunginjohtajan apuna kaupungin johtamis-, kehittämis- ja edunvalvontatehtävissä sekä taloudenhoidossa. Keskushallinto tukee ja luo edellytyksiä toimialojen tulokselliselle toiminnalle ja seuraa asetettujen tavoitteiden toteuttamista. Keskushallintoon kuuluvia toimielimiä ja liikelaitoksia olivat vuonna 2016 kaupunginvaltuusto, kaupunginhallitus, Etelä-Savon pelastuslautakunta, Mikkelin Vesiliikelaitos, Otavan Opiston Liikelaitos, keskusvaalilautakunta, tarkastuslautakunta ja Mikkelin seudun ympäristölautakunta.

3.2.1 Konsernipalvelut

Konsernipalveluiden tehtävänä on tukea kaupungin eri toimialojen ja tulosalueiden tuloksellista toimintaa ja seurata asetettujen tavoitteiden toteutumista. Konsernipalveluille oli asetettu talousarviossa 2016 yhteensä seitsemän kaupungin strategiasta johdettua, valtuustotason sitovaa tavoitetta. Tavoitteet näyttäisivät tilinpäätöksessä esitettyjen tietojen mukaan pääosin toteutuneen, mutta esim. *”Työpaikkakehitys sekä Mikkelin väkiluvun kehitys”*-tavoitteen toteutumaksi on ti-

linpäätöksessä todettu *”154 muuttanutta perhettä, tilanne 8.8.2016”*. Missä määrin tavoite toteutui ja miksi toteutumatilanne on päivätty 8.8.2016?

Konsernipalvelujen hallintopalveluiden vuosien 2013-2016 aikana toteuttama lupaus ensimmäisestä digitaalisen kaupungista Suomessa päättyi vuonna 2016 (Lupaus2016 -ohjelma). **Mikä oli Lupaus2016 -ohjelman kokonaisvaikuttavuus ja missä määrin sille asetetut tavoitteet saavutettiin?** Aikanaan eli vuoden 2013 talousarviossa Lupaus2016 -ohjelman osalta oli maininta *”Hallintopalveluiden toimintaympäristöön tulee olemaan erittäin iso merkitys niillä ratkaisuilla, joilla toteutetaan lupaus ensimmäisestä digitaalisesta kaupungista Suomessa”*. **Tilinpäätöksessä 2016 olisi ollut perusteltua esittää yhteenvedonomaaisesti tämän monivuotisen ohjelman toteuttamat ratkaisut ja niiden käytännön vaikutus erityisesti hallintopalveluiden toimintaympäristöön.**

Konsernipalveluiden sisäisen valvonnan selonteossa tilinpäätöksen sivulla 106 todetaan, että *”Hallinnossa ei ole ilmennyt erityisiä ongelmakohtia, tulosityksiköissä säännösten ja määräysten noudattamista on valvottu normaalikäytänteiden mukaisesti normaalin esimiestyön yhteydessä”*. Tämä toteama on ristiriidassa tilinpäätöksen sivulla 38 esitettyyn sisäisen valvonnan selontekoon, jossa mainitaan *”Puutteita havaittiin hankintojen, sopimusten ja menojen valvontajärjestelmässä. ... Hankintatoiminnan osalta hankintaohjeen noudattamisessa on ilmennyt puutteita. ...”*. Hankintalain ja -ohjeiden noudattamisessa on havaittu puutteita jo useamman vuoden ajan ja asiasta on huomautettu mm. tilintarkastuskertomuksessa vuodelta 2015. **Konsernipalveluiden tulee ryhtyä välittömästi toimenpiteisiin sen varmistamiseksi, että hankintalakia ja kaupungin omaa hankintasääntöä noudatetaan paitsi kaupungin omassa hallinnossa niin myös sen konserniyhtiöissä.**

Konsernipalveluiden toimintamenot ilman ruoka- ja puhtauspalveluita olivat alkuperäisessä talousarviossa 30,6 miljoonaa euroa ja niitä lisättiin tilikauden aikana 0,3 miljoonalla eurolla. Vuoden 2016 lopullinen toteutuma oli yhteensä 29,5 miljoonaa euroa, joten alkuperäinenkin talousarvio olisi määrärahojen osalta riittänyt. Sen sijaan tulot alittuivat vajaat 0,7 miljoonaa euroa, minkä alituksen valtuusto hyväksyi maaliskuussa 2017. Mikä selittää keskushallinnon suurta poikkeamaa määrärahavarakseen jo kolmantena vuonna peräkkäin? Vuonna 2016 määrärahat alittuivat yli 1,1 miljoonaa euroa alkuperäiseen talousarvioon nähden.

Nettobudjetoidun ruoka- ja puhtauspalvelut -yksikön toimintakate 0,6 miljoonaa euroa toteutui reilut 0,1 miljoonaa euroa budjetoitua paremmin. Toimintatulot yhteensä 13 miljoonaa euroa ylittyivät hieman budje-

toiduista ja toimintamenot yhteensä 12,4 miljoonaa euroa alittuivat budjettiin nähden 0,1 miljoonalla eurolla.

3.2.2 Ympäristölautakunta

Ympäristölautakunnan alaisuudessa toimiva Ympäristöpalvelut-yksikkö vastaa kuntatason ympäristöterveydenhuollon ja ympäristönsuojelun tehtävistä Mikkelin seudulla. Ympäristölautakunnalle oli asetettu talousarviossa yhteensä yhdeksän valtuustotason sitovaa tavoitetta, jotka pääosin ovat tilinpäätöksen mukaan toteutuneet. Sisäilmatyöryhmä kokoontui vuoden aikana useaan otteeseen ja sisäilmaongelmien eteen tehtiin monia eri toimenpiteitä, mm. toimintamalli päivitettiin ja henkilöstö kävi lisäkoulutuksessa. Miten hyvin sisäilmatyöryhmä onnistui tehtävässään?

Määrärahoja käytettiin 1,8 miljoonaa euroa eli hieman alkuperäistä talousarviota enemmän, syynä eläinlääkintähuollon henkilöstökulujen ylittyminen. Toimintatuottoja kertyi vajaat 0,1 miljoonaa euroa budjetoitua enemmän.

3.2.3 Etelä-Savon pelastuslaitos

Etelä-Savon pelastuslautakunnan alaisuudessa taseyksikkönä toimiva Etelä-Savon pelastuslaitos tuotti vuonna 2016 pelastustoimen lakisääteiset palvelut Etelä-Savon maakunnan alueella. Lisäksi pelastuslaitos oli edelleen aktiivisesti mukana erilaisissa hankkeissa, joilla on vahvistettu häiriötilanteiden aikaista toimintaa ja johtamista.

Talousarviossa 2016 pelastuslaitokselle asetetut kaupunkistrategian mukaiset tavoitteet saavutettiin pääosin. Onnettomuuksien ennaltaehkäisyssä lisättiin edelleen omavalvontaan pohjautuvaa valvontaa ja turvallisuusviestinnässä tavoitettiin 19 prosenttia alueen asukkaista. Palokuntanuorten määrä 180 sen sijaan väheni edellisvuodesta peräti 80:llä. Hälytystehtävät nousivat edellisvuoden tasosta 385:lla (3341→3726).

Pelastuslaitoksen liikealijäämä oli vajaat 0,2 miljoonaa euroa, kun tuottotavoitteesta 17,4 miljoonaa euroa jäätin 0,5 miljoonaa euroa ja kulut alittuivat 0,3 miljoonalla eurolla.

3.2.4 Liikelaitokset

Mikkelin kaupungilla on kaksi kunnallista liikelaitosta, joille valtuusto asettaa sitovat toiminnalliset ja taloudelliset tavoitteet. Liikelaitosten kirjanpito on eriytetty kaupungin kirjanpidossa ja liikelaitosten johtokunnat laativat tilikaudelta omat erillistilinpäätökset.

Mikkelin Vesiliikelaitos saavutti kaupunginvaltuuston sille asettamat toiminnalliset ja taloudelliset tavoitteet. Vesijohtoveden laatu säilyi hyvänä eikä vakavia jakeluhäiriöitä sattunut. Vesiliikelaitoksen erillistilinpäätöksessä todetaan, että ”Hulevesisäädösten käyttöönottoon tulee varata kahdesta kolmeen vuotta päätöksestä alkaen.” Mitä tämä tarkoittaa käytännössä, kun hulevesiä koskevat maankäyttö- ja rakennuslain sekä vesihuoltolain muutokset ovat olleet voimassa jo 1.9.2014 alkaen. Miksi päätöksentekoa on Mikkelinissä pitkitetty?

Vesiliikelaitoksen henkilöstön määrä vuonna 2016 oli 30, kun valtuuston asettama sitova tavoite vakituisen henkilökunnan määräksi oli talousarviossa 37. **Millä tätä epäloogiselta vaikuttavaa tavoite/poikkeama -asetelmaa henkilöstön määrän osalta perustellaan?**

Vesiliikelaitoksen vuoden 2016 liikevaihtotavoite 11,2 miljoonaa euroa ylittyi 0,6 miljoonalla eurolla ja lisäksi budjetoimattomia muita tuottoja kertyi 0,2 miljoonaa euroa. Liikeliijäämätavoite 2,8 miljoonaa euroa ylittyi 0,4 miljoonalla eurolla. Poistot yhteensä 3,3 miljoonaa euroa alittuivat hieman budjetoidusta.

Kaupungille maksettiin korvausta peruspääomasta 0,5 miljoonaa euroa ja tilikauden tulos oli 2,6 miljoonaa euroa. Taseessa on tilinpäätöksen 2016 jälkeen ylijäämää 13,7 miljoonaa euroa ja vapaaehtoisia varauksia 2,7 miljoonaa euroa. Kassa oli tilinpäätöksessä nolilla.

Otavan Opiston Liikelaitoksen toiminnan ja talouden tavoitteet toteutuivat suunniteltua huonommin.

Seudullisen opetustoimen kanssa tehtävä yhteistyö ei ole edennyt. Lähiopetuksessa opiskelevien määrää ei ole pystytty kasvattamaan kehittämistyöstä huolimatta.

Tilinpäätös näyttää alijäämää 0,7 miljoonaa euroa, kun valtuustotason sitova liikeliijäämätavoite oli reilut 0,3 miljoonaa euroa, joten poikkeama on yli 1 miljoonaa euroa. Poikkeamalle tulee saada valtuuston hyväksyntä.

Opiston saamat selvityspyynnöt valtionosuusrahoitukseen liittyen ovat riski, johon tulee suhtautua vakavasti. Tilinpäätöksessä tästä riskistä ei ole mainintaa mahdollisten valtionosuuksien takaisinperintöjen osalta.

Henkilöstökulut alittuivat reilut 0,1 miljoonaa euroa talousarvioon nähden. Otavan Opiston henkilöstön määrä oli 63 vuonna 2016, kun valtuuston asettama sitova tavoite vakituisen henkilökunnan määräksi oli talousarviossa 70. **Millä tätä epäloogiselta vaikuttavaa tavoite/poikkeama -asetelmaa henkilöstön määrän osalta perustellaan?**

Toisen asteen rahoitusuudistus tulospäätöksiin tulee toteutuessaan muuttamaan merkittävästi verkko-

koulutuksen valtionosuusperusteita ja samoin vapaan sivistystyön valtionosuudet tulevat laskemaan. Opetus- ja kulttuuriministeriön tulkinta Otavan Opiston luokioulutuksen valtionosuusperusteista näkyi jo vuonna 2016 merkittävänä valtionosuuden vähenemisenä.

3.3. Sosiaali- ja terveystoimi

Sosiaali- ja terveystoimen toimialan tarkoituksena on toimialaa koskevan lainsäädännön ja muiden säännösten nojalla huolehtia siitä, että palvelut on järjestetty määrällisesti ja laadullisesti yhteistoiminta-alueen kuntien väestöntarpeita vastaavasti. Toimialan tulee myös huolehtia siitä, että sille osoitetaan riittävästi voimavaroja ja että sosiaaliset ja terveysnäkökohdat otetaan huomioon muussa kaupungin kehittämisessä ja palvelutuotannossa. Toimiala vastaa kaupungin tehtäviin kuuluvista sosiaalihuollon, sairaanhoidon ja terveydenhuollon sekä raittiustoimen tehtävistä. Sosiaali- ja terveystoimen alaisia toimielimiä ovat Mikkelin seudun sosiaali- ja terveyslautakunta sekä Sosiaali- ja terveystoimen tuotantolautakunta.

3.3.1 Mikkelin seudun sosiaali- ja terveyslautakunta

Sosiaali- ja terveyslautakunnan toimintaa ohjaa vuonna 2013 hyväksytty seudullisen sosiaali- ja terveystoimen järjestämis- ja kehittämissuunnitelma sekä terveydenhuoltolain mukainen järjestämissuunnitelma koko Etelä-Savon sairaanhoitopiirin alueella. Seudullinen sosiaali- ja terveystoimi tekee työtä seudun väestön hyvinvoinnin eteen ja palveluiden suunnittelun lähtökohtana on ehkäisevä ja ennakoiva toiminta sekä terveyden edistäminen.

Vuonna 2016 toiminta kohdentui pitkälti uuden, vuoden 2017 alusta käynnistyneen organisaation toiminnan suunnitteluun (Etelä-Savon sosiaali- ja terveystoimen kuntayhtymä, ESSOTE). Digitaalisuutta ja sähköisiä palveluita edistettiin ja otettiin käyttöön yhteistyössä sairaanhoitopiirin kanssa. Syksyllä 2016 alkaneessa Digisote-hankkeessa on mukana myös ammatikorkeakoulu.

Lautakunnalle asetetut valtuustotason tavoitteet vuoden 2016 osalta toteutuivat pääsääntöisesti hyvin.

Tavoitteiden toteutumisesta voidaan mainita mm. seuraavat:

- vammaispalveluiden palvelurakennetta arvioitiin seudullisessa työryhmässä osana vuoden 2017 uutta organisointirakennetta
- päihteiden käytön haittavaikutusten vähentämiseksi suunniteltiin uutta tehtäväjakoja kuntayhtymän ja peruskuntien kesken

- Seutusote-kunnissa otettiin käyttöön lääkärien virka-ajan ulkopuolinen puhelinpäivystys
- luotiin puitteet operatiivisen toiminnan käynnistämiseksi uudessa organisaatiossa 1.1.2017 alkaen

Palvelutasoa eli hoito- ja hoivatakuun toteutumista on tilinpäätöksen mukaan seurattu säännöllisesti ja asiasta on tiedotettu väestölle seudun nettisivuston kautta. Tilinpäätöksessä ei kerrota, miten hyvin seudun väestö sai vuoden 2016 aikana avoterveydenhuollon palvelut hoitotakuun rajoissa ja laissa vaaditulla asiantuntevuudella?

Mikkelin seudun sosiaali- ja terveyslautakunnan vuoden 2016 talousarvio toteutui kokonaisuutena hieman suunniteltua paremmin, kun menot alittuivat 87.000 euroa ja tulot alittuivat 20.000 euroa. Menojen alittuminen selittyy mm. sillä, että osa lautakunnan alaisista viranhaltijoista siirtyi jo tilikauden aikana kuntayhtymään (ESSOTE) valmistelemaan tulevaa organisaatiota.

ESSOTE-kuntayhtymän muodostaminen ja toiminnan aloittaminen on tuonut tullessaan runsaasti rakennusinvestointeja Mikkelin keskussairaalan entisten kiinteistöjen yhteyteen.

3.3.2 Sosiaali- ja terveystoimen tuotantolautakunta

Mikkelin kaupungin sosiaali- ja terveystoimen tuotantolautakunnan palveluiden tuottamisen lähtökohtana on seudullinen järjestämissuunnitelma sekä palvelusopimukset. Valtuustotason tavoitteita lautakunnalle oli asetettu yhteensä kuusi kappaletta ja lisäksi talousarvioon oli sisällytetty Mikkelin kaupungin osalta suori- ja/tai taloustavoitteita aikuissosiaalityölle, aikuispsykososiaalisille palveluille, erikoissairaanhoidolle, hoito- ja hoivapalveluille, kuntoutukselle, perhepalveluille, suun terveydenhuollolle, vammaispalveluille ja vastaanottopalveluille.

Vuoden 2016 toiminnasta ja valtuustotason tavoitteiden toteutumisesta voidaan yhteenvetona todeta seuraavaa:

- tuotantolautakunnan tulosalueet jakaantuivat vuonna 2016 sosiaalipalveluihin, terveystalouteen sekä vammais- ja vanhuspalveluihin
- vuoden 2016 aikana valmistauduttiin uuden palvelutuotanto-organisaation muodostamiseen yhdessä seudun muiden kuntien ja sairaanhoitopiirin kanssa
- painopisteenä palveluissa ja kustannustason hallitsemisessa oli perustason palvelujen vahvistaminen ja perustason ja erikoissairaanhoidon vinoutuneen palvelurakenteen korjaaminen
- ensimmäiseksi painopisteeksi asetettiin aikuis- ja nuorisopsykiatrian integraation toteuttaminen, joka alkoi loppuvuodesta 2016 ja käynnistyi osittain vuoden 2017 alussa kuntayhtymässä
- Hyvis-portaalia kehitettiin edelleen ja Digisote-yhteistyöhanke sai EU-rahaa etäpalveluiden kehittämiseen mm. Ristiinan toimipisteessä

Miten hyvin painopistealueena olleen perustason ja erikoissairaanhoidon vinoutuneen palvelurakenteen korjaamisessa onnistuttiin? Miten hyvin seudun väestö sai vuoden 2016 aikana avoterveydenhuollon palvelut omalta terveysasemaltaan ja hoitotakuun rajoissa? Tilinpäätöksen mukaan erikoissairaanhoidon päivystys kasvoi 12 prosenttia eli 0,3 miljoonaa euroa.

Aikuissosiaalityössä ilmeni edelleen haasteita toimeentulotuen käsittelyajoissa, vaikka vuosilomia ja poissaoloja ennakoitiin palkkaamalla lisää etuuskäsittelijöitä. Henkilöstömenot ylittivät 85.000 eurolla. Asiakasmäärä pysyi suunnilleen edellisen vuoden tasolla.

Työmarkkinatuen kuntaosuutta (ns. ”KELA-sakkomaksu”) kaupunki joutui maksamaan 3,7 miljoonaa euroa. Määrä ylitti talousarvion 35.000 eurolla ja väheni edellisvuodesta 11.000 eurolla. Työmarkkinatuen kuntaosuuden kasvun hillitsemisessä onnistuttiin hyvin.

Aikuissosiaalityön nettomenot 7 miljoonaa euroa ylittivät alkuperäiseen talousarvioon nähden 0,8 miljoonaa euroa ja myös muutettuun talousarvioon nähden lähes 0,1 miljoonaa euroa. Aikaisempien vuosien ja vuoden 2016 lukujen (= asiakasmäärät ja eurot) perusteella vaikuttaa jälleen siltä, että talousarviota 2016 ei ollut laadittu täysin realistisesti.

Mikkelin kaupungin aikuisten psykososiaalisissa palveluissa erityisiä haasteita tuo opioidiriippuvuuden korvaushoitoasiakkaiden määrän lisääntyminen, koska nämä hoidot ovat erittäin kalliita ja pitkäkestoisia. Opioidiriippuvuus on neuropsykososiaalinen tila, jota luonnehtii voimakas ja pakonomainen tarve käyttää opioidiryhmään kuuluvia, keskushermostoon vaikuttavia voimakkaita kipulääkkeitä.

Muutoin tällä tulosalueella ollaan menossa hyvään suuntaan. Mielenterveys- ja päihdeasiakkaiden kustannuksia säästettiin 0,4 miljoonaa euroa uuden päivätoimintamallin avulla, kun uusi yksikkö Veturi aloitti vuoden 2016 alussa ja laitospäivien määrä pieneni. Mielenterveysasiakkaiden palveluasumisen kustannusten nousu saatiin katkaistua ja kilpailutuksen ansiosta hoitopäivän hinta pysyi kohtuullisena.

Alkuperäisessä talousarviossa aikuispsykososiaaliin palveluihin oli varattu nettomäärärahoja 8,2 miljoonaa euroa ja lopullinen toteutuma oli tilinpäätöksessä 7,5 miljoonaa euroa. Tuotot yhteensä vajaat 1 miljoonaa euroa jäivät hieman alkuperäisestä talousarviosta.

Erikoissairaanhoidon määrärahat (bruttositovuus) ylittivät alkuperäiseen talousarvioon nähden 4,9 miljoonalla eurolla, mutta muutettu talousarvio alittui 1,1 miljoonalla eurolla sairaanhoitopiirin palauttaessa kuntalaskutuksia 1,2 miljoonaa euroa. Edellisestä vuodesta kustannukset kasvoivat 4,3 prosenttia eli 3,4 miljoonaa euroa. Kasvua oli sekä päivystyksessä, ensihoidossa että vuodeosasto- ja avotoiminnassa. Sen sijaan Kuopion yliopistollisen sairaalan laskutus jäi edellisen vuoden tasolle. Eräitä suunniteltuja psykiatriaan liittyviä integraatiotoimia jäi tekemättä ja ne siirtyivät uuden kuntayhtymän (ESSOTE) vastuulle.

Hoito- ja hoivapalveluihin sisältyy omaishoito, kotihoito, päiväkeskus, tavallinen ja tehostettu palveluasuminen, pitkäaikaislaitoshoido sekä akuutti-, kuntoutus- ja lyhytaikainen hoito.

Omaishoidon tilanteesta on tilinpäätöksessä kerrottu vähän. Omaishoidettavien määrä on kuitenkin kasvanut ja kasvaa varmasti edelleen. Omaishoidossa määrärahat ovat olleet riittävät, mutta osaavatko kaikki todelliset tarvitsijat hakea tukea? Omaishoitajien lomapäiviä on jäänyt pitämättä, kun hoidettaville ei ole löytynyt paikkaa tai hoitajille sijaista kotiin. Jopa lyhytaikainen virkistäytyminen voi olla omaishoitajalle

mahdotonta. Miten tähän ongelmaan saadaan parannusta? Omaishoitajien asema kaupungin syrjäkylillä (Haukivuori, Suomenniemi) on edelleen heikompi kuin keskustassa.

Kotihoidon asiakasmäärät ovat hieman vähentyneet, mutta asiakkaiden hoitoisuus on lisääntynyt. Kotihoidolle on myös siirretty mielenterveys- ja päihdepalvelun asiakkaita, koska kotikuntoutuksen ostopalvelua on purettu. Kotiin annettavan hoidon ja tuen määrä lisääntyy ja tarve työtoiminnan järjestämiselle on ilmeinen. Kotiutusten osalta huolta aiheuttaa huonokuntoisten kotiutus ja vastuun siirtyminen omaisille. Toiminnanohjausjärjestelmän käyttöönotto tehosti kaupungin taajama-alueen kotihoitoa. Kotihoidon peittävyyden tavoiteprosentti 13-14 saavutettiin. Positiivista oli myös sairaanhoitajan vastaanotto, samoin 0,1 miljoonan euron säästötavoitteen toteutuminen edelliseen vuoteen verrattuna.

Palveluasuminen lisääntyi, mutta kustannukset ovat pysyneet kurissa. Tehostetussa palveluasumisessa kasvu on ollut maltillista. Pitkäaikaiselle laitoshoidollekin on tarvetta. Mikä on saattohoidon järjestämisen tilanne nyt?

Akuutti-, kuntoutus- ja lyhytaikaishoidossa lyhytaikaiset hoitopäivät ovat vanhuspalvelussa vähentyneet, koska hoitopaikkoja on ollut vähemmän. Akuuttiosastoilla potilaat ovat huonokuntoisempia ja he tarvitsevat vaativampaa hoitoa.

Osasto 25 muutti Kyyhkylään, minkä johdosta hoitoajat osastolla 26 lyhenivät. Hoitopäivän hinta kallistui, kun potilaille tehtiin vastaavasti enemmän tutkimuksia.

Kokonaisuudessaan hoito- ja hoivapalveluiden nettomäärärahan käyttö 43,2 miljoonaa euroa toteutui talousarvion mukaisesti ja se väheni edellisvuodesta yli 0,5 miljoonalla eurolla. Euromäärät osoittavat, että tehdyissä toiminnallisissa muutoksissa on onnistuttu.

Kuntoutuksen toteutunut asiakasmäärä yhteensä 2.449 lisääntyi edellisvuodesta 580:lla ja ylitti budjetoidun määrän peräti 1.546:lla. Asiakkaat eivät ohjautuneet sairaalakampukselle johtuen toimintamallin muutoksesta. Lääkinnällinen kuntoutus on tuotettu ostopalveluna, koska omaa palvelutuotantoa ei ole ollut. Veteraanit ovat saaneet heille oikeutetun kuntoutuksen.

Perhepalveluissa sosiaalihoitolain mukaisten palveluiden käyttö lisääntyi ja lastensuojeluilmoitukset kasvoivat edelleen. Lastensuojeluilmoituksia tehtiin 1.152 kpl ja ennakkolisiakin lastensuojeluilmoituksia 19 kpl. Määrät ovat suuria. Lasten ja nuorten psykiatrian ja kapasiteetin vähentämisen toimintamallien kehittäminen aloitettiin vuonna 2016. Vaikutuksia näistä odote-

taan vuonna 2017, kun peruspalveluiden ja erikoissairaanhoidon integraatio toteutuu. Vuodelle 2016 asetettu säästötavoite 0,9 miljoonaa euroa ei toteutunut.

Avohuollon kustannukset kasvoivat lähes 0,2 miljoonaa euroa, koska perheet tarvitsivat intensiivisempää tukea. Tukea on pyritty räätälöimään perheiden ja lasten tarpeiden mukaan. Kodin ulkopuolelle sijoitettuja asiakkaita oli 175, joista 32 oli Havurinteelle sijoitettuja lapsia. Havurinteen lapsista kuitenkin suurin osa palautui takaisin kotiin. Hoitopäivien kasvu ja hoidon tarpeen vaativuus nostivat kustannuksia 0,4 miljoonaa euroa. Jälkihuollossa kustannusten kasvua oli 0,2 miljoonaa euroa, koska tarvittiin enemmän tuetun asumisen palveluita.

Perhepalveluihin oli varattu alkuperäisessä talousarviossa nettomäärärahoja 9,4 miljoonaa euroa ja niitä lisättiin talousarviomuutoksella lähes 11 miljoonaan euroon. Lopullinen nettomenojen toteutuma oli tilinpäätöksessä 10,9 miljoonaa euroa. Alkuperäisen talousarvion nettomäärärahavaraus oli edellisvuosien tavoin riittämätön ja se ylittyi 16,1 prosenttia.

Suun terveydenhuollon palveluissa eli hammashoidossa kulut ylittyivät hiukan, koska ostopalvelut lisääntyivät kirurgian osalta ja samoin päivystyksen kallistuminen vaikutti asiaan. Myös henkilöstömenot ylittyivät johtuen hoitajapuolen sairaslomista. Taksojen korotusten vuoksi nettomäärärahojen käyttö jäi kuitenkin 0,3 miljoonaa euroa alle talousarvion.

Vammaispalveluissa kehitettiin palvelurakennetta ja purettiin laitoshoidon, mutta kokonaiskustannuksissa tämä ei vielä näkynyt. Palveluasumisessa kustannukset ovat kasvaneet asiakkaiden hoitoisuudesta johtuen. Kuljetuspalveluissa asiakasmäärät lisääntyivät 137:lla, mutta kustannukset laskivat lähes 0,2 miljoonalla eurolla johtuen mm. onnistuneesta kuljetusten kilpailutuksesta ja kyytineuvon yhdistelytoiminnasta. Asiakkaiden tarpeita on voitu arvioida moniammatillisesti huomioimalla eri palveluiden mahdollisuudet. Kustannusten hallitseminen edellyttää uusia toimintatapoja, kun asiakasmäärät lisääntyvät.

Vammaispalvelukulut yhteensä 20 miljoonaa euroa (netto) ylittivät alkuperäisen talousarvion nettomäärärahat peräti 1,6 miljoonalla eurolla ja vielä muutetunkin talousarvion 0,8 miljoonalla eurolla. Osa ylityksistä johtui edellisvuosien tapaan riittämättömistä määrärahavaroista.

Vastaanottopalveluissa sekä avohoito- ja vastaanottoasiakkaiden että terveysneuvonta-asiakkaiden määrät ylittyivät talousarvioluvuista. Omien lääkäreiden palkkaamisessa ei onnistuttu ja ostopalvelumenot kasvoivat 0,4 miljoonaa euroa. Asiakasmaksujen korotuksesta huolimatta vastaanottopalveluiden nettomäärära-

hojen käyttö 11,6 miljoonaa euroa ylittyi talousarvioon nähden vajaalla 0,5 miljoonalla eurolla.

Talousarviossa 2016 sosiaali- ja terveystoimen tuotantolautakunnan alaista kaupungin omaa toimintaa sitoi valtuustoon nähden nettotulos (nettokulu) -100,7 miljoonaa euroa, jota kasvatettiin tilikauden aikana talousarviomuutoksella -104,3 miljoonaa euroon. Lopullinen toteutuma tilinpäätöksessä oli -103,9 miljoonaa euroa, joten negatiivista poikkeamaa oli alkuperäiseen talousarvioon nähden 3,2 miljoonaa euroa, mutta muutettu talousarvio alittui 0,4 miljoonalla eurolla.

Erikoissairaanhoidon määrärahat (bruttositovuus) ylittivät alkuperäisen talousarvion 4,9 miljoonalla eurolla, mutta muutettu talousarvio alittui 1,1 miljoonalla eurolla.

Kuntalain (410/2015) mukaan kunnan talousarvio ja -suunnitelma on laadittava siten, että edellytykset kunnan tehtävien hoitamiseen turvataan. Tällä viitataan talousarvion ja -suunnitelman realistisuuteen. Toistuvien epätasapainossa olevien talousarvioiden tekeminen saattaa johtaa kunnan hallitsemattomaan velkaantumiseen, maksuvalmiusongelmiin ja verotuksen kiristämiseen.

Onko epärealistisilla talousarvioilla ollut negatiivisia vaikutuksia Mikkelin maineeseen lakisäästeiden palveluiden tuottajana? Itä-Suomen aluehallintovirasto (AVI) teki kesäkuussa 2016 ohjaus- ja arviointikäynnin Mikkelin kaupungin lastensuojelun avohuoltoon. AVI:n mukaan Mikkelin kaupungilla on vaikeuksia lastensuojelulain määräaikojen noudattamisessa henkilöresurssien puuttumisen vuoksi ja se huomautti kaupunkia myös toimeentulotukihakemusten käsittelyn viivästymisestä.

3.4 Sivistystoimi

Sivistystoimen tehtävänä on toimialaa koskevien lakien ja muiden säännösten nojalla tarjota laadukkaita varhaiskasvatus-, esiopetus-, perusopetus- ja lukio-koulutuspalveluja sekä vapaa-aika- ja kulttuuripalveluja. Sivistystoimen alaisia toimielimiä ovat kasvatus- ja opetuslautakunta sekä kulttuuri-, nuoriso- ja liikuntalautakunta.

3.4.1 Kasvatus- ja opetuslautakunta

Kasvatus- ja opetuslautakunnalle oli talousarviossa 2016 asetettu 13 valtuustoon nähden sitovaa, kaupunkistrategiasta johdettua tavoitetta. Lisäksi johtamisen tukipalveluille, lukiokoulutukselle, varhaiskasvatus- ja perusopetuspalveluille sekä kansalaisopistolle oli talousarvioon sisällytetty erilaisia suorite- ja/tai taloustavoitteita.

Kansainvälisyys on tuttua Mikkelin kouluissa. Kongossa syntynyt Ngolu Buloba on Tuppuralan koulussa toisella luokalla.

Edellisvuosien tapaan lautakuntaa koskevat kaupunkistrategian tavoitteet on pääosin asetettu prosentteina, mutta toteutumasarakkeessa on useimmiten pelkkää tekstiä, jonka perusteella ei voi arvioida tavoitteen saavuttamisen astetta.

Varhaiskasvatuksen ryhmäkokoja kasvatettiin. Ryhmäkoon suurentaminen rasittaa henkilöstöä ja aiheuttaa työuupumusta. Psykiatristen palvelujen puute vaivaa jo varhaiskasvatuksessa, mistä pahimmillaan voi seurata yhä vaikeampia ja kalliimpia sijoituksia tulevaisuudessa. Lasten ja nuorten psykiatrian käytön ja kapasiteetin vähentäminen aloitettiin vuonna 2016. Myös perheneuvolassa oli vajetta psykologipalveluissa.

Miten hyvin oppilashuoltoon panostettiin vuoden 2016 aikana, kun kuraattorin ja koulupsykologin toimintoja samanaikaisesti siirrettiin kuntayhtymään (ES-SOTE)? Entä ovatko terveystarkastukset toteutuneet riittävän hyvin? Tämä kysymys on ajankohtainen, kun perheiden pahoinvointi ja aikuisten mielenterveysongelmat ovat koko ajan lisääntyneet. Itä-Suomen nuorisopuntarin mukaan mielenterveyspalvelut koettiin kaikkein heikoimmiksi Mikkeliissä. Täällä tarvitaan nykyistä voimakkaampaa panostusta terveysvalistukseen ja ennaltaehkäisevään työhön.

Päihteiden käytöstä tai koulukiusaamisesta ei ole taaskaan valtakunnallista raporttia. Nuorten huumeiden käytön lisääntyminen näkyy kuitenkin sijoituksissa. Tajua Mut, Olkkari, KiVa-koulutoiminta sekä etsivät nuorisotyöntekijät ovat esimerkkejä hyvistä toimintamalleista, joilla nuorten ongelmia pyritään parantamaan. Kansalaistoimijalähtöistä ”Hyvinvoinnin virtaa Mikkelissä” -hanketta toteutettiin vuoden 2016 aikana ja hanke jatkuu. Miten hankkeen vaikutuksia ja tuloksia on seurattu?

Tilinpäätöksessä esitetyn mukaan koulujen lopettaminen on vaikuttanut säästävasti vuoden 2016 ajan. Missä ja miten koulujen lakkauttamisten säästöt näkyvät ja minkä verran säästöä on tosiasiallisesti syntynyt?

Lautakunnan alkuperäiseen talousarvioon tehtiin ja hyväksytettiin tilikauden aikana määrärahalisäyksiä yhteensä yli 1,5 miljoonaa euroa. Suuri määrärahan lisätarve oli henkilöstökuluissa 2,4 miljoonaa euroa, vastaavasti palveluiden ostoja vähennettiin talousarvionmuutoksessa 0,8 miljoonaa euroa. Millä näin merkittävää budjettivirhettä voidaan selittää? Tilinpäätöksessä toimintatuotot ylittyivät talousarvioon nähden lähes 0,7 miljoonalla eurolla ja muutetun talousarvion mukaiset toimintamenot alittuivat 0,6 miljoonalla eurolla.

Sisäilmaongelmat kouluissa ja päiväkodeissa jatkuvat. Mikäli tätä ongelmaa ei saada pian kuriin, niin lapset ja työntekijät altistetaan tietoisesti sairastumisille. Miten valtuustokaudella strategisena tavoitteena ollut sisäilmaongelmaisten rakennusten määrän väheneminen 20 prosenttiin eteni?

Kansalaisopisto on toiminut kiitettävästi ja sen kurssitarjonta on monipuolista. Kansalaisopisto on edelleen tärkeä syrjäkyläkin matalan kynnyksen opinahjo. Valitettavasti tuntimäärät vähenevät sitä mukaa kun valtionosuudet supistuvat. Vuoden 2016 toteutunut opiskelijamäärä 5.836 väheni edellisen vuoden määrästä (6.418), samoin väheni kurssilaisten määrä 11.649 (12.284) ja opetustuntien määrä 24.136 (26.435).

3.4.2 Kulttuuri-, nuoriso- ja liikuntalautakunta

Kulttuuri-, nuoriso- ja liikuntalautakunnalle oli talousarviossa 2016 asetettu seitsemän valtuustoon nähden sitovaa tavoitetta. Lisäksi talousarvioon oli sisällytetty suorite- ja/tai taloustavoitteita kulttuuripalveluille, museoilta, kirjastoille, liikunta- ja nuorisopalveluille sekä kaupunginorkesterille.

Lautakunta on onnistunut toiminnassaan loistavasti. Pienistä määrärahoista huolimatta toimintaa on pysytetty järjestämään monipuolisesti kaikki ikäluokat katuen.

Yhteenvedon vuodelta 2016 voidaan mainita seuraavaa:

- Kulttuurikameli- ja kulttuuripolku mahdollistavat kaikkien lasten ja nuorten tutustumisen eri kulttuurialoihin.
- Toiminta on ollut todella monipuolista ja tapahtumia on järjestetty eri puolilla kaupunkia, joten maine kuva kulttuurikaupunkina on varmasti parantunut.
- Kirjaston kävijämäärä on kasvanut huomattavasti, taustalla mm. kouluyhteistyö (esim. kirjaston ja perusopetuksen yhteinen Kirjastopolku) sekä eri tapahtumat kirjastoissa.
- Orkesteri on jalkautunut ja onnistunut mainiosti. Sen toiminta on tärkeää myös musiikkiluokkien ja musiikkiopiston kanssa tehtävän yhteistyön takia, samoin ilmaiskonsertit ovat tärkeitä.
- Museokäynnit lisääntyivät. Museoiden yö teki museoita tutuksi, samoin museokortti. Taidemuseossa on sisäilmaongelmia, joihin pitäisi saada aikaan ratkaisu pian.
- Teattereiden kävijämäärätavoite oli 55.000, Mikkelin teatterin kävijämäärä oli 43.163, harrastajateatterien kävijöistä ei ole tietoa. Harrastajateatterien toimintaa haittaa harjoitustilojen puute sekä Tilakeskuksen veloittama vuokra koko vuodelta, vaikka tilaa tarvittaisiin vain osa vuotta. Toivottavasti Hattu r.y. auttaa kaikkia toimijoita yhteisen tilan löytämiseksi.
- Uimahallien kävijämäärätavoitteesta on tilinpäätöksessä esitetty kolme erilaista lukua: kaupunkistrategia 230.000 (sivu 134), 185.000 (sivu 146) ja 141.000 (sivu 151) ja toteutuma 153.896 (sivu 146).
- Osa mikkeliiläisistä liikkuu paljon, osa on hyvin passiivisia.
- Liikuntapaikkojen tulo-odotusta nostettiin, mutta sitä voitiin toteuttaa vasta syksyllä. Vähän käytettyjen liikuntapaikkojen ja -reittien lopettaminen, siivouksen siirtäminen ostopalveluksi ja Rantakeitaan liipunmyynnin siirtäminen kahvioyrittäjälle osoittavat esimerkillistä toiminnan järjeistämistä. Vaikutusta on ollut myös liikuntasiihteerin toimen muuttamisella liikunnanohjaajan toimeksi.
- Voiko tulojen odottaa kasvavan, kun väestö ikääntyy ja eläköityy aikaisemmin? Eläkeläisliipun esim. uimahalliin saa vasta, kun täyttää 70 vuotta. Voisiko sen saada jo aiemmin ja näin säästää mielenterveys- sekä lääkärikuluja ja pitää ihmiset virkeänä pitempään?

Lasten leikkipaikkojen määrää on kaupungissa vähennetty, mutta samalla olemassaolevia leikkipaikkoja on kunnostettu ja uudistettu. Kuva Tuppuralassa olevalta leikkipaikalta, jonne on asennettu uusia välineitä.

- Liikuntapaikkojen käyttömaksut tulee pitää kohtuullisina myös muille käyttäjäryhmille, jotta hinta ei muodostu ratkaisevaksi tekijäksi välttää liikuntaa.
- Täydellinen liikuntavuosi -malli ja Voimaa vanhuuteen -ohjelma ovat esimerkillisiä tapoja saada ihmiset liikkumaan.

3.5 Tekninen toimi

Teknisen toimialan tarkoituksena on kestävän kehityksen periaatteet huomioon ottaen vastata yhdyskuntarakenteen ja muun kaupunkiympäristön kehittämisestä. Sen lisäksi se vastaa alueiden käytön suunnittelusta edellytysten luomiseksi kaupungin asukkaiden terveille ja viihtyisälle elämiselle sekä elinkeinoelämän kehittymiselle. Toimiala huolehtii kaavoituksesta, liikennesuunnittelusta, maanhankinnasta ja -luovutuksesta, kiinteistönmuodostuksesta, rakennusomaisuuden hallinnasta sekä kuntateknisistä palveluista ja rakennusvalvonnasta, pysäköintivalvonnasta, maaseutu- ja lomituspalveluista sekä yksityistieasioista. Teknisen toimen alaisia toimielimiä ovat tekninen lautakunta, rakennuslautakunta sekä maaseutu- ja tielautakunta. Teknisen lautakunnan alaisuudessa vuosina 2013-2015 taseyksikkönä toiminut Tilakeskus muutettiin vuoden 2016 alusta lautakunnan yhdeksi tulosalueeksi.

3.5.1 Tekninen lautakunta

Tarkastuslautakunta toteaa teknisen toimen onnistuneen palvelusuunnitelmansa toteuttamisessa vuoden 2016 aikana hyvin. Vielä parempia tuloksia olisi saatu, ellei eräiden hankkeiden osalta olisi tullut valituksia (esim. Pankalan alueen asuntorakentaminen). Kysymys kuuluukin, että olisiko tekninen lautakunta pystynyt toiminnallaan estämään valitukset?

Kaavoituksen osalta tilinpäätöksessä todetaan ainoastaan keskusta-alueen osayleiskaavan tilanne. Teknisen lautakunnan toimintakertomuksesta ja myöskään vuoden 2016 kaavoituskatsauksesta ei ilmene kesken eräisten kaavoitushankkeiden tilanne. Myös ne tulisi totuudenmukaisesti kertoa, jotta budjettikäsittelyssä voitaisiin määritellä niiden kiireellisyys ja osoittaa niihin määrärahat.

Viljasiilotontin osalta tarkastuslautakunta toteaa, että vaihtoehtojen ratkaisumallien tuominen päätöksentekoon olisi todennäköisesti johtanut parempaan lopputulokseen kuin mitä arviointikertomusta kirjoitettaessa on tiedossa. Lisäksi on perusteltua jatkossa määritellä selkeä ohjeistus siitä, kuinka pitkälle hankkeita voidaan valmistella viranhaltijatyönä ennen kuin päätös niiden käynnistämisestä tuodaan päätöksentekelimille.

Asuntomessujen osalta voidaan todeta, että hanke on edennyt hyvin. Tonttien varaustavoite saavutettiin ja niiden markkinointi lopetettiin tältä erää keväällä 2016. Mikkeli tulee messujen avulla saamaan myön- teistä julkisuutta ja palvelualan yritykset saavat myyn- tituloja. Jälkipolvien arvioitavaksi jää panostuksen lo- pullinen hyöty.

Tekninen toimi on onnistunut valtatie 5:n (VT5) Mikke- lin työmaan kohdalla toimimaan erinomaisessa yhteis- työssä Liikenneviraston ja pääurakoitsija Destia Oyj:n kanssa. Mikkeli-Juva -yhteysvälin perusparantamisen rakennustyöt alkavat talvella 2018. Kiitosta voidaan antaa myös European Green Leaf -kilpailun menestyk- sestä.

Kiinteistöjen sisäilmaongelmat ovat vuosittain yllättä- neet teknisen toimen. Sisäilmaongelmat ovat aiheutta- neet oireita tilojen käyttäjille ja väistötiloista on myös aiheutunut isoja kustannuseriä kaupungille. Pidem- mällä aikavälillä tilanne on kestävä. Onko löydetä- vissä menetelmiä, joilla pystytään varautumaan haitta- tekijöihin tai ainakin hoitamaan ongelmatilanteet pa- remmin ennakolta tai vähintäänkin aikaisemmassa vai- heessa kuin viimeaikaisissa kohteissa?

Kaupunkistrategian toimenpiteiden ja niiden toteutu- misen osalta tulee jatkossa kiinnittää parempaa huo- miota käsitteiden yhteismitallisuuteen ja onnistumisen arviointiin. Esimerkkeinä epäloogisuuksista voidaan mainita seuraavat kohdat tilinpäätöksessä:

- sivu 156: Kaupunkistrategiassa indikaattorina ole- van sairastavuusindeksin kohdalla toimenpiteenä on todettu kevyen liikenteen väylien kunnossapito kilo- metreinä, mutta toteutuma on ilmoitettu neliömet- reinä.

- sivu 157: Yritysten nettolisäystavoite oli 140 yritystä, mutta toteumaa ei ole ilmaistu numeraalisesti.
- sivu 158: Tavoitteen ”*Luokitelluista pohjavesimuo- dostumista hyvässä tai erinomaisessa kunnossa ole- vien muodostumien osuus (%)*” prosenttia ei ole määritetty eikä siitä ole raportoitu.
- sivu 159: Tavoitteen ”*Kaatopaikalle penkkaan lop- pusijoitetun jätteen määrä asukasta kohden lasket- tuna kg/asukas*”; lukumäärää ei ole määritetty eikä toteumaa raportoitu.

Esimerkkinä onnistuneesta palvelukokonaisuudesta tarkastuslautakunta nostaa esiin ”Ympäristövastuut”. Kaupungin alueella on useita pilaantuneita maa-aluei- ta, joista osa on ollut tiedossa pitkään ja osa tullut yl- lätyksenä. Myös yllätysten osalta on onnistuttu reagoi- maan hyvin ja suunnitelmallisesti.

Teknisellä toimella on keskeinen rooli kaupungin elin- keinojen kehityksessä ja mainekuvan rakentamises- sa sekä asukkaiden viihtyvyydessä. Tekninen toimi on myös erittäin tärkeä kumppani ja toimija kaupunkikon- sernissa erityisesti Mikkelin kehitysyhtiö Miksei Oy:n, Kiinteistökehitys Naistinki Oy:n, Etelä-Savon Energia Oy:n, Mikalo Oy:n ja Metsäsairila Oy:n sekä kaupun- gin Vesiliikelaitoksen kanssa. Tämän kokonaisuuden yhteistyön kehittäminen ja vaaliminen on kaupungin elinvoiman rakentamisessa keskeinen asia.

Tilakeskus on onnistunut tavoitteissaan pääsääntöi- sesti hyvin. Käyttökuntoisten kohteiden vuokrausaste 31.12.2016 oli 97 prosenttia. Haasteensa Tilakeskuk- selle tuo kuitenkin käyttökelvottomien kohteiden koko ajan kasvava määrä ja entisestään heikkenevä kunto. Käyttökelvottomien kohteiden prosenttiosuutta koko

Asuntomessualueella oli kevään 2017 aikana kuumeinen viimeistelyvaihe meneillään.

Tilakeskuksen kiinteistömässasta ei ole annettu. Osuus lienee kuitenkin merkittävä. Millaisia kuluja tämä purkua odottava massa tällä hetkellä aiheuttaa ja millaisia toimenpiteitä ongelman ratkaisemiseksi on tehty? Onko purkua odottavan kiinteistömässan määrä merkittävästi kasvamassa lähivuosina esimerkiksi Sote-puolen hankkeiden, kuten keskussairaalan laajennuksen myötä ja miten mahdolliseen haasteeseen on varauduttu?

Asiakasnäkökulmasta tarkasteltuna Tilakeskuksen sekä Mikkelin kehitysyritys Miksei Oy:n, Kiinteistökehitys Naistinki Oy:n ja muidenkin kaupungin konserniyhtiöiden yhteistyön tulee olla joustavaa ja kitkatonta. Tällä tavoin voidaan turvata paitsi olemassa olevat niin myös uudet, hyvät asiakaskokemukset.

Teknisen lautakunnan määrärahat ilman Tilakeskusta olivat talousarviossa 16 miljoonaa euroa ja lopullinen toteutuma tilinpäätöksessä oli 15,6 miljoonaa euroa. Tulot yhteensä 6,1 miljoonaa euroa toteutuivat 0,5 miljoonaa euroa arvioitua paremmin. Tilakeskuksen nettotulotavoite 15,2 miljoonaa euroa ylittyi 0,7 miljoonalla eurolla.

3.5.2 Maaseutu- ja tielautakunta

Lautakunta on ollut aktiivisesti mukana kehittämässä maaseutua ja maaseudun elinkeinotoimintaa sekä alempaa tieverkkoa. Yksityistiekuntien perusparannushankkeita toteutui vuoden 2016 aikana 40 kpl (edellisenä vuonna 114 kpl) tavoitteeksi asetetun 60 kappaleen sijaan. Kunnossapitoavustuksia oli 790 kpl suunnitellun 750 kappaleen sijaan. Kaupungin avustamat, hyvin hoidetut yksityistiet ovat osaltaan parantamassa syrjäseuduilla asuvien kuntalaisten elinoloja. Yksityisteitä käyttävät myös vapaa-ajan asukkaat, marjastajat, metsästäjät ja muut luonnossa liikkuvat.

Tarkastuslautakunta on aiemminkin ottanut kantaa lomitussasioihin eikä tilanne ilmeisesti ole muuttunut parempaan suuntaan. Lomituspäivien määrä 19.444 laski edellisestä vuodesta 17 prosenttia ja jäi selvästi tavoitteesta 26.000; myös maatilojen määrä väheni edellisvuodesta (-33).

Tarkastuslautakunta kantaa huolta tilallisten ja heidän perheidensä jaksamisesta jatkuvan lomittajavajeen vuoksi. Millä tavalla varmistetaan, että maatalousyrittäjien voimat riittävät myös tulevaisuudessa ja sen myötä vältetään niin eläinten kuin taloudenkin hoitoon liittyvät laiminlyönnit? Ongelma ei ole uusi. Mitä toimenpiteitä tilanteen ratkaisemiseksi on tehty esimerkiksi kuluneen neljän vuoden aikana?

Maaseutu- ja tielautakunnan toimintamenot olivat talousarviossa 7,8 miljoonaa euroa ja tilikauden lopullinen toteutuma oli 6,7 miljoonaa euroa, joten talous-

arvio alittui määrärahojen osalta 1,1 miljoonaa euroa. Vastaavasti myös tulot alittuivat alkuperäiseen talousarvioon nähden 0,8 miljoonalla eurolla. Menojen ja tulojen alittumista selittää edellisvuoden tavoin lomittajien rekrytointiongelma.

3.5.3 Rakennuslautakunta

Rakennuslautakunta toimii Mikkelin kaupungissa sekä rakennusvalvonta- että jätehuoltoviranomaisena. Viranomaistoiminta on yksi kaupungin mainekuvan rakentaja. Rakennuslautakunnan viranomaisroolin on oltava kaikissa tilanteissa läpinäkyvää, koska se valvoo myös kaupunkiorganisaation omia kohteita.

Tarkastuslautakunta pitää hyvänä, että sähköistä lupapalvelua ”lupapiste.fi” on kehitetty ja kehitetään edelleen, jotta sen käyttö saadaan yksinkertaisemmaksi ja käyttäjäystävällisemmäksi. Rakennusvalvonnan työtä on todennäköisesti häirinnyt se, että kaupungissa oli edelleen vuonna 2016 voimassa kolme eri rakennusjärjestystä. Tämä on ilmeisesti hidastanut joissakin tapauksissa lupaprosessia ja aiheuttanut harmia muun muassa kaupallisille toimijoille ja erityisesti niiden selaisille asiakkaille, jotka ovat Mikkelin ulkopuolelta.

Pysäköintipalvelujen osalta todetaan henkilöstön vähentyneet poissaolot ja kaikkien virkojen täyttäminen nyt kokoaikaisina. Myös pysäköintivirhemaksujen perintä on tehostunut ja oikaisuvaatimusten käsittely on nopeutunut henkilöstöresurssien parantumisen myötä.

Rakennuslautakunta toimii Mikkelin kaupungin jätehuoltoviranomaisena laskuttaen viranomaispalvelut Metsäsairila Oy:ltä toteutuneiden kustannusten mukaisesti. Mikkelin uusia jätehuoltomääräyksiä ei ole edelleenkään saatu voimaan valitusten vuoksi.

Rakennuslautakunnan toimintamenot olivat talousarviossa 1,1 miljoonaa euroa ja tilikauden toteutuma jäi 67.000 euroa sen alle. Tulot yhteensä 1,7 miljoonaa euroa toteutuivat 0,3 miljoonaa euroa talousarviota suurempina.

3.6 Kaupunkikonserni

Mikkelin kaupunkikonsernin muodostavat Mikkelin kaupunki ja sen määräysvallassa olevat tytäryhteisöt. Tytäryhtiöistä 13:lle oli asetettu valtuustoon nähden sitovat tavoitteet vuoden 2016 talousarviossa. Oheisessa taulukossa on lyhyesti kommentoitu yhtiöiden eräiden tavoitteiden toteutumista.

Tarkastuslautakunta suosittelee, että Mikkelin kaupungin tilinpäätökseen sisällytettäisiin vastaisuudessa merkittävimpien konserniyhtiöiden osalta myös toimintasuojat ja hallitusten jäsenten nimet. Tämä toi-

Etelä-Savon Energia Oy (konserni)	- Sähkön myynnin kannattavuus parani ja tulos oli voitollinen. - Osingonjako kaupungille oli 2,86 miljoonaa euroa. - Pursialan ympäristöstävällisen lämmön ja sähkön tuotantotavoitteet saavutettiin. - Uusiutuvien polttoaineiden tavoiteltu 85 prosentin osuus energiatuotannosta ei toteutunut, toteutuma oli 78,7 prosenttia.
Etelä-Savon Koulutus Oy	- Yhtiön tulos oli voitollinen 0,3 miljoonaa euroa ja talous on vakaa, mutta tuleviin vuosiin liittyy isoja haasteita uuden koulutusreformin vuoksi. - Toiminnan sopeuttamisessa tila- ja henkilöstökulujen osalta on onnistuttu.
Etelä-Savon Työterveys Oy	- Yhtiön talous kehittyi suotuisasti ja tulos oli voitollinen 0,6 miljoonaa euroa. - Yritys palkittiin 8. parhaana työpaikkana Suomessa pienten yritysten joukossa. - Ennaltaehkäisevän työn ja sairaanhoidon tavoitesuhdetta 50/50 ei vielä saavutettu, toteutuma oli 44/56.
Kiinteistökehitys Naistinki Oy	- Tilojen vuokrausaste pysyi edelleen korkeana. - Vuonna 2016 käynnistyi 5,5 miljoonan euron investointi Mölnlycke Healthcare Oy:n varastorakennus- ja muutostöihin, investointi jatkuu vuonna 2017. - Yhtiö teki voitollisen tuloksen ja talous on tasapainottunut, kun pitkäaikaiset vuokrasaamiset ovat vähentyneet.
Metsäsairila Oy	- Biokaasulaitoksen investointitavoite ei toteutunut, kun lupapäättös viivästyi ja saatiin vuoden 2017 puolella kielteisenä. Lupaa haetaan uudestaan. - Jätteen loppusijoitus väheni edellisestä vuodesta. - Riikinvoiman Ekovoimalaitoksen käynnistyttyä loppuvuodesta 2016 kotitalouksien sekajäte hyödynnetään täysin energiana.
Mikalo Oy	- Käyttöaste 95,06 prosenttia oli yhtiön historian alhaisin. - Yhtiö myi kolme kerrostaloa Karsikkoniemeltä ja uusi asuinrakennus valmistui Sakastikuja 5:een. - Asuntojen kysyntään ei pystytä vastaamaan riittävästi pienten asuntojen osalta. - Yhtiön merkittävin riski on käyttöasteen heikkeneminen ja korjausvelan kasvaminen.
Mikkelin Asumisoikeus Oy	- Tavoitteena ollut lähes 100 prosentin käyttöaste on edelleen laskenut, koska suurilla asunnoilla ei ole kysyntää ja niitä on jäänyt tyhjiksi. - Liikevaihtotavoite saavutettiin ja lainoja lyhennettiin reilulla 0,6 miljoonalla eurolla.
Mikkelin Jäähalli Oy	- Isot investoinnit jäähallin osalta on tehty. - Yhtiön tulos oli hieman tappiollinen ja vastikkeet on peritty yhtiöjärjestyksen mukaisesti.
Mikkelin kehitysyhtiö Miksei Oy	- Tulos saatiin niukasti plussalle, kun Mikkelin kaupunki antoi yhtiölle 250.000 euron lisämäärärahan. - Tavoitteet eivät toteutuneet kaikilta osin (mm. työpaikkojen määrä); lisäksi monien tavoitteiden osalta on todettu edellisen vuoden tavoin, että "Tietoa ei saatavilla"
Mikkelin Opiskelija-asunnot Oy	- Käyttöastetavoitetta 94,45 prosenttia ei aivan saavutettu toteutuman oltua 94 prosenttia; asukkaina on paljon ulkomaalaisia opiskelijoita. - MOAS 12 peruskorjattiin 0,7 miljoonalla eurolla ja se rahoitettiin vapaarahoitteisella lainalla.
Mikkelin Oppilaitoskiinteistöt Oy	- Toiminnalliset tavoitteet pääosin toteutuivat. - Kiinteistöjen vuokrausaste tulee pienenemään vuokralaisen irtisanoessa vuokrasopimuksiaan laaditun tilastrategian mukaisesti. - Otavan kiinteistöjen uudelleenvuokraus yritys- ja asuinympäristöksi on käynnistynyt ja on haasteellista.
Mikkelin Ravirata Oy	- Päätapahatuma toteutettiin suunnitellusti ja onnistuneesti (St Michel). - Yhtiön tulos oli voitollinen.
YIT-Kuntatekniikka Oy	- Tilikauden voittotavoite 0,21 miljoonaa euroa saavutettiin. - Liikevaihtotavoite jäi 4,9 miljoonaa euroa, kun kiinteistökemialinen liiketoiminta myytiin helmikuussa 2016 Caverion Suomi Oy:lle. - Yhtiön infraliiketoiminta myytiin alkuvuodesta 2017 ja yhtiö puretaan vuoden 2017 aikana.

Kaupunkikonserniin kuuluvien yhtiöiden eräiden tavoitteiden toteutuminen.

si osaltaan läpinäkyvyyttä 1.6.2017 voimaan tulevan kuntalain 47 §:n pykälän määräyksiin hallituksen kokoonpanon osalta. Lain ja sen perustelutekstien mukaan kunnan tytäryhteisön hallituksen kokoonpanossa on otettava huomioon yhteisön toimialan edellyttämä

riittävä talouden ja liiketoiminnan asiantuntemus. Hallituksen kokoonpanon tulisi mahdollistaa tehtävien tehokas hoitaminen, mikä korostuu erityisesti kilpailluilla markkinoilla toimimisessa ja kannattavan liiketoiminnan johtamisessa.

4. Talous ja investoinnit

Vuoden 2016 taloudellisen tuloksen tarkastelua häiritsee se, että tilinpäätösasiakirjassa esiintyy samasta asiasta toisistaan poikkeavia lukuja. Tämä johtuu ilmeisesti siitä, että laskelmien täsmentyessä niiden muutoksia ei päivitetty kaikkiin niihin kohtiin, joihin muutos vaikutti.

Mikkelin kaupungin tilinpäätös vuodelta 2016 oli 2,1 miljoonaa euroa ylijäämäinen. Tilivuoden 2016 lopussa kaupungin taseessa on kertynyttä ylijäämää 8,0 miljoonaa euroa.

Oleelliset erot alkuperäisen talousarvion ja tilinpäätöksen välillä ovat seuraavat:

Toimintatuottojen ylitys	3,4 milj. euroa
Toimintakulujen ylitys	9,6 milj. euroa
Verotulojen alitus	1,4 milj. euroa
Valtionosuuksien ylitys	5,5 milj. euroa
Rahoitustuottojen (netto) ylitys	1,9 milj. euroa
Poistojen alitus	1,9 milj. euroa

Toimintakuluissa erityisesti sosiaali- ja terveystoimen bruttokulut ylittyivät merkittävästi alkuperäisestä talousarviosta eli 11,4 miljoonalla eurolla, josta erikoissairaanhoidon ostojen osuus oli 4,9 miljoonaa euroa. Korollista velkaa Mikkelin kaupungilla oli vuodenvaihteessa 200,7 miljoonaa euroa eli 3.683 euroa asukasta kohden. Vuoden 2016 vuosikate oli 19,1 miljoonaa euroa ja investoinnit (netto) olivat 23,8 miljoonaa euroa.

4.1 Tilikauden tuloksen muodostuminen ja talous

Vuodelle 2016 asetettu tärkein taloudellinen tavoite oli velkamäärän kasvun estäminen. Tulosta arvioitaessa pitää ottaa huomioon tilivuoden aikana tapahtuneet poikkeukselliset asiat. Tällaisia ovat muun muassa

myyntivoitot ja -tappiot (= myyntihinnan ja tasearvon erotus) ja muut kertaluonteiset menot ja tulot. Vuoden 2016 tilinpäätöksessä on omaisuuden myyntivoitoja 3,2 miljoonaa euroa. Etelä-Savon sairaanhoitopiiri palautti vuoden 2015 taseeseen kertynyttä ylijäämää 0,8 miljoonaa euroa ja hyvitti joulukuun 2016 laskutuksen yhteydessä 1,2 miljoonaa euroa vuonna 2016 perittyjä kuluja. Samalla sairaanhoitopiirin tase pieneeni ja sen tulevien investointien omarahoituskyky heikkeni.

Valtionosuuksien laskentakaava muuttui vuoden aikana, mikä lisäsi valtionosuuksia noin 6 miljoonaa euroa. Tämän muutoksen on tarkoitus jäädä pysyväksi, mutta maakuntauudistuksen johdosta sen vaikutus jatkossa Mikkelin kaupungin talouteen on vielä epäselvä.

Taseen 31.12.2016 vieraan pääoman muutokset edelliseen tilinpäätökseen verrattuna on koottu seuraavalla sivulla olevaan taulukkoon.

Kaupungin korollisten velkojen kehitys on ollut seuraava:

31.12.2012	171,2 miljoonaa euroa
31.12.2013	169,8 miljoonaa euroa
31.12.2014	171,6 miljoonaa euroa
31.12.2015	181,6 miljoonaa euroa
31.12.2016	200,7 miljoonaa euroa

Kaupungin lyhytaikaiset saamiset olivat tilinpäätöksessä 20,0 miljoonaa euroa ja lyhytaikaiset velat 151,2 miljoonaa euroa. Vastaavasti pitkäaikaisia saamisia oli 1,5 miljoonaa euroa ja pitkäaikaisia velkoja 102,3 miljoonaa euroa. Rahat ja pankkisaamiset olivat 15,5 miljoonaa euroa.

Vieras pääoma (1000€)	31.12.2016	31.12.2015	Muutos
Pitkäaikainen			
Lainat rahoitus- ja vakuutuslaitoksilta	94.943	71.672	23.271
Lainat julkisyhteisöiltä	2.918	3.097	-179
Saadut ennakot	280	420	-140
Muut velat	3.443	3.231	212
Siirtovelat	686	1.183	-497
Yhteensä pitkäaikainen	102.270	79.603	22.667
Lyhytaikainen			
Lainat rahoitus- ja vakuutuslaitoksilta	86.073	96.373	-10.300
Lainat julkisyhteisöiltä	178	172	6
Lainat muilta luotonantajilta	16.586	10.241	6.345
Saadut ennakot	1.242	1.593	-351
Ostovelat	22.822	22.799	23
Muut velat	6.287	6.895	-608
Siirtovelat	18.051	18.872	-821
Yhteensä lyhytaikainen	151.239	156.945	-5.706
YHTEENSÄ VIERAS PÄÄOMA	253.509	236.548	16.961

Taseen vieraan pääoman muutokset edelliseen tilinpäätökseen verrattuna.

Taseen tunnusluvut ja niiden vertailu kriisikuntakriteereihin

Tilinpäätöksen sivulla 63 oleva taulukko on sekava ja sisältää tarpeetonta tietoa. Taulukossa on virheellinen luku 56,9 miljoonaa euroa kohdassa ”Kuntakonsernin taseen kertynyt ylijäämä vuoden 2016 lopussa”. Oikea luku on 64,5 miljoonaa euroa.

Osa kuntalain mukaisista kriisikuntakriteereistä koskee peruskuntaa ja osa kuntakonsernia. Kriteerit ovat:

1. Peruskunta ei pysty kattamaan taseeseensa kertynyttä alijäämää neljässä vuodessa; tai
2. kuntakonsernilla on kertynyttä alijäämää yli 1.000 euroa asukasta kohden viimeisessä tilinpäätöksessä ja sitä edeltävässä tilinpäätöksessä vähintään 500 euroa; tai
3. kaikki neljä seuraavista kriteereistä täyttyvät kahden peräkkäisen vuoden aikana:
 - 3.1. Kuntakonsernin vuosikate on negatiivinen.
 - 3.2. Kunnan tuloveroprosentti on +1 prosenttiyksikköä yli kuntien keskiarvon.
 - 3.3. Kuntakonsernin asukasta kohden laskettu lainamäärä ylittää 50 prosentilla maan keskiarvon.

3.4. Kuntakonsernin suhteellinen velkaantuneisuus on yli 50 prosenttia.

Uuden kuntalain mukaiset kriisikuntakriteerit otetaan käyttöön kahdessa vaiheessa. Kriteeriä 1 sovelletaan vuoden 2015 tilinpäätöksestä alkaen ja muita kriteerejä vuoden 2017 tilinpäätöksestä alkaen.

Seuraavassa tarkastellaan Mikkelin kaupungin ja kaupunkikonsernin tunnuslukujen kehittymistä ja tulevaisuuden näkymiä uusien kriisikuntakriteerien valossa.

1 Peruskunnan taseeseen kertynyt yli/alijäämä on kehittynyt seuraavasti:

31.12.2012	13,8 miljoonaa euroa
31.12.2013	8,7 miljoonaa euroa
31.12.2014	12,4 miljoonaa euroa
31.12.2015	5,9 miljoonaa euroa
31.12.2016	8,0 miljoonaa euroa

Taseeseen kertynyt ylijäämä on vähentynyt viimeisen neljän vuoden aikana 5,8 miljoonalla eurolla. Kun otetaan huomioon tulosta parantaneet satunnaiset erät, kaupungin menot ovat todellisuudessa olleet kyseisenä ajanjaksona 26 miljoonaa euroa tuloja suuremmat. Tulot ovat olleet vuosittain keskimäärin 6,5 miljoonaa euroa pienemmät kuin menot.

Talousarviot ja taloussuunnitelmat on laitettu viime vuosina tasapainoon arvioimalla menoja alakanttiin ja tuloja yläkanttiin. Tilinpäätöksiä on kaunisteltu omaisuuden myynneillä ja kaupungin määräysvallassa olevien organisaatioiden kanssa tehdyillä rahoitusjärjestelyillä. Nämä toimenpiteet eivät tuota pysyvää talouden tasapainotilaa.

2 Kuntakonsernin taseeseen kertynyt alijäämä

Mikkelin kuntakonsernilla on taseessa ylijäämää seuraavasti:

31.12.2014	55,4 miljoonaa euroa
31.12.2015	57,5 miljoonaa euroa
31.12.2016	65,1 miljoonaa euroa

Vanhemmat tiedot eivät ole vertailukelpoisia, koska poistoeron ja vapaaehtoisten varausten käsittely on muuttunut. Kriteeristön mukaan alijäämää olisi saanut olla vuoden 2016 lopussa 54,5 miljoonaa euroa ja edellisen vuoden lopussa 27,2 miljoonaa euroa. Kuntakonserniin kuuluu positiivista tulosta tekeviä yksiköitä, joten tämä kriteeri tullee pysymään selvästi vihreällä.

3.1. Kuntakonsernin vuosikate

Kuntakonsernin vuosikatteen ovat olleet vuosittain seuraavat:

2013	43,9 miljoonaa euroa
2014	51,2 miljoonaa euroa
2015	45,9 miljoonaa euroa
2016	51,5 miljoonaa euroa

Vuodet eivät ole tarkasti vertailukelpoisia työterveyden yhtiöittämisen johdosta. Konsernin vuosikate ei ole vaarassa mennä negatiiviseksi.

3.2. Kunnan tuloveroprosentti on +1-prosenttiyksikköä yli kuntien keskiarvon

Mikkelin veroprosentti on 20,00. Vuoden 2015 veroprosentti on sallituissa rajoissa, jos se on korkeintaan 20,75 (laskennallinen raja 20,91).

3.3. Kuntakonsernin asukasta kohden laskettu lainamäärä ylittää 50 prosentilla maan keskiarvon (5.987 euroa vuonna 2015). Mikkelin kaupunkikonsernin absoluuttisen velan raja on 489,4 miljoonaa euroa.

Kuntakonsernin velkamäärä on kehittynyt seuraavasti:

31.12.2013	425,9 miljoonaa euroa
31.12.2014	434,4 miljoonaa euroa
31.12.2015	443,0 miljoonaa euroa
31.12.2016	476,9 miljoonaa euroa

Velkamäärä ylittää rajan uuden jätevesipuhdistamon rakentamisen aikana. Puhdistamon lainaa ei pidetä

Mikkelissä ongelmana, koska se laskelmien mukaan voidaan maksaa takaisin Vesiliikelaitoksen myyntituottojen avulla. Vesitaksoja korotettiin jo etukäteen tarkoituksena kerätä puskuria investointia varten. Kerättyjä rahoja on jouduttu kuitenkin käyttämään muihin investointeihin. Pitävätkö laskelmat silti edelleen paikkansa?

3.4. Kuntakonsernin suhteellinen velkaantuneisuus

Kuntakonsernin suhteellinen velkaantuneisuus on ollut seuraava:

31.12.2013	90,4 %
31.12.2014	91,9 %
31.12.2015	94,1 %
31.12.2016	98,1 %

Konsernin suhteellinen velkaantuneisuus saisi olla korkeintaan 50 prosenttia, joten tämä kriteeri tulee pysymään selvästi punaisella.

Mikkelin kuntakonsernissa kohta 3.1. on turvallisen etäällä kriisirajasta. Sen kuullessa neljän kriteerin ryhmään, joista kaikkien on täyttyvä, ei kohdilla 3.2, 3.3 ja 3.4 ole merkitystä kriisikuntaluokituksen kannalta. Tunnusluvuilla on kuitenkin merkitystä, koska ne kertovat oleellisia tietoja kaupungin ja konsernin taloudellisesta tilasta.

Mikkelin kannalta kriittisin on kriteeri 1. Siksi on erittäin tärkeää, että tulojen ja menojen epätasapaino korjataan pikaisesti todellisilla toiminnallisilla muutoksilla eikä vain kirjanpidollisilla toimilla.

Mikkelin talouden hoidon tekee haastavaksi asukkaiden ikärakenne ja sen ennustettu kehitys. Etelä-Savon huoltosuhde on Suomen maakunnista heikoin. Eläkeläisten osuus Mikkelin väestöstä on suuri.

Keskimääräinen palkkataso Mikkelissä on 7 prosenttia alle maan keskiarvon. Mikkelin asukasta kohti laskettu veropohja on noin 10 prosenttia pienempi kuin Suomen kuntien keskiarvo.

Mikkelin on tehtävä kaikki voitava elinkeinoelämän kehittämiseksi. Mikkelin yrityskehitys on paljolti mikro- ja pienyritysvaltaista. On edistettävä sellaisten työpaikkojen syntymistä, jotka tuottavat hyödykkeitä ja palveluja ja jotka tuovat rahaa Etelä-Savoon ja edistävät alueen taloutta. Hankintojen kohdistaminen mahdollisuuksiin mukaan oman alueen yrityksille on myös tehokasta elinkeinopolitiikkaa.

Säästöjä tulee tehdä kaikin tavoin, kunhan peruspalvelujen määrää tai laatua ei heikennetä. Liian raju menojen supistaminen voi johtaa kurjistumiskierteeseen. Suuri osa palvelumaksuista on säädelty valtiovalan taholta. Vapaasti hinnoiteltavien palvelujen taksojen

Tarkastuslautakunta kiinnittää huomiota siihen, että kaupungille on kertynyt runsaasti korjausvelkaa. Kuva Rokkalassa olevasta vanhasta meijerikiinteistöstä.

korottaminen saattaa vähentää kyseisten palvelujen käyttöä eikä siten lisää kaupungin tuloja.

Väestön sairastavuus on Mikkeliissä yli maan keskiarvon. Vanhusten osuus väestöstä lisääntyy edelleen. Nämä syyt johtavat suuriin sosiaali- ja terveydenhoidon menoihin. Talousarvioita laadittaessa on viime vuosina oletettu, että perus- ja erikoissairaanhoidon yhdistäminen ja niiden toiminnan tehostaminen vähentää kustannuksia. Yhdistämishyödyt tulevat näkyviin vasta vuosien viiveellä. Silloinkin hyödyt tulevat ilmenemään pikemminkin kustannusten nousun hidastumisena kuin kustannusten alenemisena.

Konserniyhtiöille ei tulisi asettaa suurempia osingonjako-odotuksia kuin mitä ne oman toimintansa kehittämismahdollisuuksia riskeeraamatta voivat jakaa.

Investointibudjettiin tulisi laittaa myös sellaiset investoinnit, jotka tiedetään välttämättömiksi, mutta joille ei vielä ole tehty tarkkaa kustannusarviota. Arviosummaakin on parempi kuin ei mitään summaa.

Investointien jakamiselle tasaisesti taloussuunnittelukaudelle ei ole nykyisen korkotason vallitessa perustelua.

Vuoden 2016 tilinpäätöksessä on esitetty kiinteistöihin kohdistuvan korjausvelan määrä ja sen kehitys vuosien 2011-2015 aikana. Korjausvelka on kasvanut joka vuosi. Kunnallistekniikan korjausvelan suuruutta ei ole esitetty.

Sisäiset vuokrat

Kaupungin Tilakeskus perii tilojen käyttäjiltä sisäistä vuokraa, jolla kiinteistökulut jaetaan eri toimiyksiköille. Tätä on perusteltu tilinpäätöksen sivulla 168 seuraavasti: *"Sisäinen vuokraus kannustaa säästämiseen, sillä tällöin konkreettisesti tiedetään, että jokainen käytössä oleva neliö aiheuttaa kustannuksia niin tilakeskukselle vuokraajana kuin vuokralaiselle käyttäjänä."*

Sisäisen vuokran käyttö voi johtaa myös kaupungin kannalta kyseenalaisiin päätöksiin. Talouden tasapainottamisryhmä antoi vuonna 2016 hallintokunnille määrällisiä säästötavoitteita. Sivistystoimen esittämät säästötoimet sisälsivät muun muassa koulukirjastojen ja koulujen lopettamisia. Sivistystoimen omat kulut olisivat kyllä pienentyneet, mutta kaupungille ei olisi välttämättä tullut mitään säästöä. Ääritapauksena oli säästö, joka saatiin aikaan, kun Naisvuoren uimahallin käytön sisäinen vuokra poistettiin remontin ajaksi. Tämäkin tuotti laskelmien mukaan taloudellista säästöä!

Toimintojen muutoksia ja lopettamisia arvioitaessa ei taloudellisissa laskelmissa tule käyttää sisäisiä vuokria, vaan muutoksen todelliset vaikutukset täytyy selvittää kokonaisvaltaisella tavalla eli koko kaupungin kannalta.

Varautuminen maakuntahallinnon tuomiin muutoksiin

Maakuntahallinto tulee muuttamaan kuntien taloudellista ja toiminnallista asemaa merkittävästi. Verotulot

vähenevät 62 prosentilla. Kunnallisveron korotukselle tulee katto. Velat ja kiinteistöt jäävät kunnille.

Kriisikuntakriteereissä olevia rajoja joudutaan todennäköisesti muuttamaan. Se ei poista tarvetta siltä, että tulevaisuutta on alettava suunnitella välittömästi. Kaupungin tulevaa toimintaorganisaatiota ollaan jo rakentamassa. Vuoden 2018 talousarvio ja taloussuunnitelma on laadittava realistisesti uuden tilanteen mukaan.

4.2 Investoinnit

Vuoden 2016 investoinnit (netto) olivat 23,8 miljoonaa euroa. Tilikauden poistot olivat 17,3 miljoonaa euroa ja vuosikate 19,1 miljoonaa euroa, joten kaupungin tulorahoitus oli tältä osin riittävä. Alkuperäisessä talousarviossa nettoinvestoinnit olivat 24,5 miljoonaa euroa. Bruttoinvestointien määrä toteutui 28,5 miljoonana euronä ja tuloja niihin saatiin 4,7 miljoonaa euroa (avustukset, myynnit).

Vuoden 2016 investoinnit (netto) yhteensä 23,8 miljoonaa euroa jakautuivat seuraavasti:

Mikkelin kaupunki	13,6 miljoonaa euroa
Mikkelin Vesiliikelaitos	9,6 miljoonaa euroa
Etelä-Savon pelastuslaitos	0,6 miljoonaa euroa
Otavan Opiston Liikelaitos	0,013 miljoonaa euroa

Kaupungin suurimpia investointeja olivat Valtatie 5:n rakentaminen 2,5 miljoonaa euroa, Kirkonvarkauden asuntoalueen rakentaminen 1,9 miljoonaa euroa, katuinvestoinnit 1,8 miljoonaa euroa, Rantakylän koulu 1,3 miljoonaa euroa, Naisvuoren uimahallin peruskorjaus 1,0 miljoonaa euroa ja kone- ja kalustohankinnat 1,0 miljoonaa euroa. Myyntivoittojen osuus kaupungin investointien tuloista oli 3,2 miljoonaa euroa (maa-alueet, rakennukset, koneet ja kalusto, osakkeet).

Lisääntyneistä sisäilmaongelmista johtuen määrärahoja jouduttiin kohdentamaan edelleen merkittävässä määrin sisäilmaongelmakorjauksiin. Sisäilmakorjauksia tehtiin 5 koulurakennuksessa, 2 päiväkodissa ja 5 muussa rakennuksessa.

Vesiliikelaitoksen nettoinvestoinneista (yhteensä 9,6 miljoonaa euroa) kohdistui viemärlaitosrakentamiseen 5,6 miljoonaa euroa, vesilaitosinvestointeihin 3,8 miljoonaa euroa ja hulevesi-investointeihin 0,2 miljoonaa euroa. Hanhikankaan vesilaitoksen saneeraukseen ja laajennukseen käytettiin rahaa vuonna 2016 yhteensä 2,7 miljoonaa euroa (vuosina 2013-2015 yhteensä 6,6 miljoonaa euroa) ja Metsä-Sairilan jätevesipuhdistamon rakentamiseen 4,2 miljoonaa euroa.

Pelastuslaitoksen nettoinvestoinnit yhteensä 0,6 miljoonaa euroa olivat kalustohankintoja (mm. öljyntorjuntavene, säiliöauto, sammutusauto, miehistöauto,

ambulanssi). Avustuksia investointeihin saatiin 0,9 miljoonaa euroa.

Investointien kohdalla tarkastuslautakunta peräänkuuluttaa edelleen niiden parempaa suunnitelmallisuutta ja kaupungin kiinteistöihin liittyvän suuren korjausvelan huomioimista uusista hankkeista päätettäessä. Rakennusten korjausvelkaa on kertynyt tähän mennessä yli 70 miljoonaa euroa, josta noin puolet kohdistuu purkukuntoisiin rakennuksiin ja rakennelmiin. Myös rakennusaikaiseen valvontaan tulee kiinnittää entistä enemmän huomiota, jotta hyvän rakennustavan vaatimuksista voidaan kaikilta osin varmistua.

4.3 Kaupungin tasapainoisen kasvun ja talouden ohjelma

Kaupungin tasapainoisen kasvun ja talouden ohjelma hyväksyttiin kaupunginvaltuustossa 21.1.2013 § 16. Ohjelmassa on kuvattu toimialoittain vuosien 2013-2016 toimenpiteet talouden tasapainottamiseksi sekä arvioitu näiden toimenpiteiden tuloja lisäävät ja menoja vähentävät taloudelliset vaikutukset. Kaupungin tasapainoisen kasvun ja talouden ohjelmaa päivitettiin loppuvuodesta 2014 vuosien 2015-2016 osalta ja valtuusto hyväksyi nämä päivitykset kokouksessaan 19.1.2015 § 8.

Ohjelman keskeinen periaate ”*Kaupunki jatkaa kasvustrategiaa, mutta hillitsee ja priorisoi investointeja siten, että absoluuttinen velkamäärä ei kasva. Palvelutuotannosta haetaan säästöjä siten, että peruspalvelutasosta pidetään huolta*” edellytti kaupungilta aitoja rakenteellisia muutoksia ja tulopohjan realistista kasvattamista.

Suunnittelukauden suurimmat taloudelliset odotukset kohdistettiin perusopetukseen ja varhaiskasvatukseen 2,5 miljoonaa euroa sekä sosiaali- ja terveystoimeen 1,8 miljoonaa euroa. Perusterveydenhuollon ja erikoissairaanhoidon toiminnallisen ja rakenteellisen integraation (ESPER-hanke) arvioitu vaikutus 4,8 miljoonaa euroa on kohdistettu vuosille 2017-2020.

Vuoden 2016 tilinpäätös osoittaa, että ohjelma ei toteutunut seuraavien tavoitteiden osalta:

- Nettoinvestointitavoite 20 miljoonaa euroa ylittyi 4 miljoonalla eurolla eikä vuosikatteella 19,1 miljoonaa euroa (tulorahoitus) pystytty rahoittamaan tilikauden investointeja.
- Velkamäärän hallinnan tavoite ei toteutunut, kun kaupungin velkamäärä kasvoi tilikauden aikana 19,1 miljoonalla eurolla 200,7 miljoonaan euroon. Suunnitelmakaudella 2017-2020 velkamäärä kasvaa edelleen.

- Kaupungin väkiluvun kasvutavoitetta (netto) 250 ei saavutettu, vaan väkiluku väheni 136 henkilöllä.
- Mikkeliin perustettiin uusia yrityksiä 228 kpl vuonna 2016. Yritysten nettolisäystavoitteen 140 toteutusta ei tilinpäätöksen perusteella voi arvioida, koska vuonna 2016 lopettaneiden yritysten lukumäärää ei ole saatavilla. Vertailutietona todettakoon, että vuonna 2015 uusia yrityksiä perustettiin Mikkeliin 202 kpl ja vastaavasti 209 yritystä lopetti silloin toimintansa.

Tilinpäätöksessä mainitaan, että kaupungin talous on tasapainottunut vuoden 2016 aikana, kun toimintakate parani 0,5 miljoonaa euroa edellisestä vuodesta. Talouden todellista tasapainottumista tulee kuitenkin arvioida kriittisesti, kun otetaan huomioon mm. kaupungin iso korjausvelka ja kiinteistöjen jatkuvat sisäilmaongelmat.

5. Muut havainnot

5.1 Ympäristötilinpäätös

Mikkelin kaupungin ympäristötilinpäätös on laadittu noudattaen kirjanpitolautakunnan kuntajaoston yleisohjetta. Siinä esitetään taloudelliset tunnusluvut ja toiminnan toteutuminen suhteessa ympäristönsuojeluvaatimuksiin. Koska hyvin monet toiminnot sisältävät ympäristöön liittyviä menoja, on ympäristötilinpäätökseen sisällytetty niistä oleelliset. Todellisten ympäristömenojen voidaankin arvioida olevan suuremmat kuin tilinpäätökseen kerätyt tiedot osoittavat. Vuonna 2016 ympäristötulot olivat 6,5 miljoonaa euroa (pääasiassa jätevesimaksuja) ja kulut vajaat 7 miljoonaa euroa, suurimpina erinä viemärlaitoksen poistot 27,3 prosenttia ja jäteveden puhdistus 25,6 prosenttia. Ympäristötilinpäätös kattaa pääosin kaupunkiorganisaation toimintayksiköt sekä konsernista Mikkelin Vesiliikelaitoksen toiminnan toteutumisen tarkastelun suhteessa niiden ympäristölupaehtoihin.

Ympäristöinvestoinnit olivat vuonna 2016 yhteensä 7,2 miljoonaa euroa. Kenkäveronniemen jätevedenpuhdistamo tullaan siirtämään Metsä-Sairilan jätekeskukseen. Puhdistamon ja siirtoviemäreiden kustannusarvio on 45 miljoonaa euroa. Työt on aloitettu ja puhdistamo otetaan käyttöön vuonna 2020. Myös Anttolan jätevedet tullaan johtamaan uudelle puhdistamolle sen valmistuttua. Investoinnin myötä jätevesimaksua tullaan korottamaan. VT5 Pitkäjärvi-Asema -hankkeessa rakennettiin meluesteitä ja Tikkanen vanhalle kaatopaikalle suotovesien hitaan pumppauksen keräyslaitteisto.

Vuoden 2016 suurimmat energiainvestoinnit olivat Rantakeitaan uimahallin aurinkopaneelit, Kyyhkylän kuntoutuskeskukselle asennetut aurinkokeräimet ja VT5 varteen sijoitettavan aurinkopaneelikentän pohjatyöt.

Mikkelin kaupunkistrategian kolmantena kohtana on ympäristön hyvinvointiohjelma, jossa kuvataan kaupunkistrategiaan valituille ympäristön hyvinvoinnin vaikuttavuusindikaattoreille toimenpiteet, vastuutahot ja resurssit. Ohjelma on jaettu kolmeen kohtaan; Monipuolisen ja puhtaan luonnon vetovoimaisuuden hyödyntäminen, ekologisuuden ja ekotehokkuuden lisääminen sekä rakennetun ympäristön laatu.

Uusiutuvan energian käytön tavoite ympäristön hyvinvointiohjelmassa on 85 prosenttia vuonna 2017 (ESE Oy). Tilinpäätöksen sivulla 80 todetun mukaan tähän tavoitteeseen on päästy jo vuonna 2016, kun uusiutuvien tuotanto on 85-90 prosenttia. Tämä tieto on kuitenkin ristiriidassa sivulla 83 esitetyn toteutuman kanssa, kun siinä mainitaan, että tavoite ei toteutunut ja uusiutuvien polttoaineiden osuus oli 78,7 prosenttia.

Meneillään olevista hankkeista mainittakoon BioSairila Oy:n biokaasulaitosprojekti, josta saatiin hylkäävä ympäristölupapäätös, mutta lupaa haetaan uudelleen. Jätteiden energiahyötykäyttöä ja lajittelua on lisätty Metsä-Sairilan kaatopaikalla. Kaatopaikalle penkkaan sijoitetun jätteen määrä on tavoitteiden mukainen. Etelä-Savon Energia Oy on ottanut käyttöön kaukolämpöakun, jonka avulla Pursialan voimalaitoksen käyttöä on saatu optimoitua. Ristiinaan on rakennettu uusi hakelämpökeskus. Haukivuoren biokaasulaitos Biohauki Oy otetaan käyttöön 2017.

Mikkelin kaupunki on rahoittanut joko suoraan tai seutuvaliokunnan kautta Mikkelin kehitysyritys Miksei Oy:n koordinoimia hankkeita; EcoSairila 2015-2016 -kehittämishankkeita, Materiaalikierron yhteistyömalli, Ympäristömittauksesta myyntivaltti sekä Kuluttajien energianeuvonta -hanke. Mikkelin seudun ympäristöpalvelut on hallinnoinut haja-asutusalueiden jätevesi-

neuvontaa tarjoavaa OMAVESI- hanketta, jota rahoittaa Etelä-Savon ELY-keskus.

Vuonna 2016 on tehty 35.000 euron varaus Rantakylän koulun öljyllä pilaantuneen maaperän tutkimiseen ja kunnostamiseen. Metsä-Sairilan jätekeskuksen kaatopaikan jälkihoitotöitä varten on kartutettu varausta vähitellen. Työt on tarkoitus toteuttaa vuonna 2018. Graanin alueella saattaa olla vielä pilaantuneita maita, joiden puhdistamisesta voi tulla kuluja kaupungille.

Painopiste kaupungin kehittämisessä on tulevaisuudessa keskustan satama-alueella, missä pilaantunutta maaperää on löydetty kaikilla tutkituilla alueilla. Näiden alueiden kunnostuksen on arvioitu maksavan 1,2-2 miljoonaa euroa. Ympäristövastuuseen liittyvä vastainen kulu on merkittävä taseeseen pakollisena varuksena. Satama-alueesta edellä mainittua varausta on kuitenkin tehty vain 638.391,77 euroa. Tällaisia varauksia ei voi käyttää tuloksensääteilykeinona.

Vapon entisen tontin kohdalla Pursialassa pohjavesi on pahoin pilaantunutta kloorifenoleilla. Vapo on saanut ympäristöluvan alueen kunnostamiseen kesällä 2015. Vapo tulisi saada vastuuseen myös entisen tonttinsa ulkopuolella pilaantuneista alueista. Tilinpäätöksen sivulla 34 mainitaan, että kaupunki tekee Vapolle asiasta korvausvaateen, vaikka 2015 tilinpäätöskirjassa kerrotaan, että kaupunki on jo sen tehnyt.

Tilinpäätöksen sivulla 32 oleva taulukko ei anna oikeaa kuvaa ympäristömenoista, koska siitä puuttuvat ainakin asuntomessualueen 2,2 miljoonan euron kunnostuskulut vuodelta 2015.

5.2 Henkilöstöraportti

Mikkelin kaupungin henkilöstöpalvelut on laatinut useana perättäisenä vuonna Kuntatyönantajien (KT) henkilöstövoimavarojen arviointi -raporttipohjan kanssa yhtenevän henkilöstöraportin. Henkilöstöraportin 2016 lähteenä on käytetty pitkälti henkilöstöhallinta- ja talousjärjestelmistä saatavia tietoja. Henkilöstöraportti vuodelta 2016 on selkeä ja hyvä kokonaisuus.

Henkilöstöraportissa on selvitetty vuoden 2016 painopistealueita, henkilöstö- ja palvelukehitysohjelmaa, henkilöstön lukumäärää ja rakennetta, terveysperusteisia poissaoloja, työvoimakustannuksia ja henkilöstöinvestointeja, eläköitymistä, henkilöstön uudelleensijoittumista, palkkausasioita, paikallisia sopimuksia, henkilökunnan muistamisjärjestelmää ja henkilöstön virkistystoimintaa. Edellä esitetyistä asioista voidaan vuoden 2016 osalta poimia seuraavat havainnot:

- Vuonna 2016 tehtiin lukuisia työhyvinvoinnin edistämiseen liittyviä toimenpiteitä liittyen mm. perehdyttämiskäytänteisiin, esimiestyöhön, yhteistyöhön

työterveyshuollon sekä eläke- ja tapaturmavakuutusyhtiön kanssa, varhaiseen välittämiseen, oikeudenmukaiseen palkkaukseen, tehtävänkuvien ajantasaisuuteen, työsuojelun ja -turvallisuuden edistämiseen, kehityskeskustelu- ja palkitsemiskäytänteisiin sekä työhyvinvointikyselyyn.

- Henkilöstön lukumäärä (vakinaiset, määräaikaiset, työllistetyt) väheni edellisestä vuodesta 34:lla (= 3.441-3.407)
- Määräaikaisten määrä kasvoi 14:llä.
- Sairauspoissaolot kalenteripäivinä nousivat edellisvuodesta 6.774:llä (=54.683-61.457)
- Yleisin syy työntekijän sairauspoissaoloon oli tuki- ja liikuntaelinten sairaus, toiseksi eniten sairauspoissaoloja aiheuttivat mielenterveyden häiriöt.
- Sairauspoissaolojen kokonaiskustannukset olivat 2,6 miljoonaa euroa, kun luvussa on huomioitu Kelan maksamat sairauspäiväraha korvaukset 1,2 miljoonaa euroa ja vakuutusyhtiön maksamat sairauspäivärahat 0,2 miljoonaa euroa.
- Työterveyshuollon kokonaiskustannukset olivat 1,9 miljoonaa euroa ja ne nousivat 9 prosenttia edellisestä vuodesta. Kustannusten nousu painottui sairaanhoidon kustannusten puolelle.
- Eläketapahtumia oli yhteensä 158 kpl (vanhuuseläkkeelle 95, varhennetulle vanhuuseläkkeelle 2, työkyvyttömyyseläkkeelle 17, osatyökyvyttömyyseläkkeelle 24 ja osa-aikaeläkkeelle 20 työntekijää).
- Henkilöstön virkistystoimintaan käytettiin vajaat 0,3 miljoonaa euroa (keskimäärin 83 euroa/henkilö).
- Kehityskeskustelut on henkilöstöraportin mukaan käyty systemaattisesti vuosittain tammi-maaliskuun aikana. Miten kattavasti ne on käyty?

Henkilöstöraportti on tiivis ja monipuolinen kooste henkilöstöasioista ja se antaa hyvän poikkileikkauskuvan henkilöstöstä kaupungin voimavarana. Tarkastuslautakunta toivoo, että raporttia hyödynnetään kaupungin johtamisessa kaikilla toimialoilla. Yhdeksi isoksi haasteeksi nousee henkilöstöresurssien riittävä ja tasavertainen turvaaminen kasvavien säästöpainneiden alla. Yleinen suuntaus näyttää olevan, että esimerkiksi eläköityvien tilalle ei oteta uusia työntekijöitä, vaan tehtävät jaetaan organisaatiossa uudestaan. Tämä vaatii osaavaa ja ennakoivaa muutosjohtamista ja ns. hiljaisen tiedon siirtymisen varmistamista.

5.3 Sisäinen valvonta, konserni- valvonta ja riskienhallinta

Mikkelin kaupungin tilinpäätöksessä sivuilla 38-39 esitetty yhteenvedo kaupungin sisäisen valvonnan järjestämisestä on sisällöltään kattava ja selkeä. Puutteita on havaittu olleen hankintojen, sopimusten ja menojen valvontajärjestelmässä. Kaupungin sisäinen tarkastus on järjestetty asianmukaisesti. Konsernitarkastaja teki vuoden 2016 aikana tarkastussuunnitelman mukaisesti neljä eri tarkastusta, jotka kohdistuivat lähinnä hankintoihin, viranhaltijapäätöksiin ja sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan järjestämiseen toimialoilla. Lisäksi konsernitarkastaja teki kaksi toiminnan arviointia koskien yhtä tytäryhtiötä ja liikelaitosta.

Selonteko konsernivalvonnan ja konsernin riskienhallinnan järjestämisestä tilinpäätöksen sivulla 57 on esitetty edellisvuosien tapaan varsin suppeasti toteamalla, että sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan käytännöt vaihtelevat yhtiöstä riippuen. Vuoden 2016 aikana uusittiin kaupungin konserniohje (KV 23.5.2016 § 57) sekä kaupunkikonsernin sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan ohje (KH 2.5.2016 § 148). Ovatko riskikartotukset kaikissa tytäryhteisöissä ajan tasalla ja onko ne tehty riittävän kattavasti? Miten kaupunkikonsernissa on onnistuttu toteutuneiden riskien ajallisessa ja euro-määräisessä ennakkoinnissa?

Selvitys kaupungin omasta riskienhallinnasta on esitetty tilinpäätöksen sivuilla 27-28. Riskienhallinnan kohdalla puutteena on jälleen todettu, että riskienhallinta-analyysiin ei ole yhtenäistä järjestelmää, vaan analyysijä on tehty tapauskohtaisesti. Riskienhallintapolitiikan yhtenäistämistä tulee jatkaa.

Edellä todettujen selvitysten lisäksi tilinpäätökseen on sisällytetty myös kaikkien toimialojen, liikelaitosten ja kaupungin ainoan taseyksikön omat selvitykset niiden sisäisen valvonnan järjestämisestä. Selvitykset vaikuttavat edelleen kategorisilta ja esityksistä saa yleiskuvan, että kaikilla toimialoilla sisäinen valvonta toimisi eikä korjaavia toimenpiteitä tai erillisiä kehitystoimenpiteitä tarvittaisi. Tilintarkastajan raportoinnin mukaan lautakuntien ja johtokuntien toimielimissä sisäistä valvontaa ja riskienhallintaa on käsitelty varsin niukasti.

Teknisen lautakunnan kohdalla todettu *"Hankintarajoja ja toimivaltuuksia sekä kilpailutusta koskevia määräyksiä noudatettiin tarkasti"* on ristiriidassa tilintarkastajan tarkastusraportoinnin kanssa.

Kaupunginhallitus toteaa sisäisen valvonnan selonteossaan, että sisäinen valvonta on ollut kaupungissa pääsääntöisesti toimivaa. Tarkastuslautakunta kyseenalaistaa tämän toteamuksen jälleen kerran talouden suunnittelun, realistisuuden ja seurannan sekä talousarvion sitovuuden noudattamisen osalta. Näin sen vuoksi, että tilikauden loppupuolella valtuustolle esitettiin hyväksyttäväksi isoja talousarviomuutoksia ja vielä tilikauden päättymisen jälkeen valtuustolla hyväksytettiin määrärahaylityksiä ja tuloarvioalitoksia. Lisäksi kaupunginhallituksen 3.4.2017 allekirjoittamaan tilinpäätökseen sisältyy Otavan Opiston Liikelaitoksen valtuustoon nähden sitovan liikeylijäämätaavoitteen alitus noin 1 miljoonaa euroa. Tälle alitukselle tulee saada jälkikäteen valtuuston hyväksyminen.

Kaupungin hallintosäännössä todetaan talousarviomuutosten osalta seuraavaa: *"Talousarvioon tehtävät muutokset on esiteltävä valtuustolle talousarviovuoden aikana. Talousarviovuoden jälkeen talousarvion muutoksia voidaan käsitellä vain poikkeustapauksissa. Tilinpäätöksen allekirjoittamisen jälkeen talousarvion muutosehdotusta ei voida valtuustolle tehdä. Määrärahan muutosesityksessä on selvitettävä myös muutoksen vaikutus toiminnallisiin tavoitteisiin ja tuloarvioihin. Vastaavasti toiminnallisia tavoitteita tai tuloarvioita koskevassa muutosesityksessä on selvitettävä muutoksen vaikutus määrärahoihin."*

Lautakuntien, johtokuntien ja muiden taloudesta vastaavien tulee seurata talouttaan tarkasti koko tilivuoden ajan ja esittää välttämättömät määrärahojen ylitykset ja tuloarvioiden alitukset valtuustolle hyvissä ajoin eli pääsääntöisesti jo ennen niiden toteutumista. Talousarviomuutoksia tehtäessä tulee hallintosäännön määräysten mukaisesti esittää myös niiden vaikutukset toiminnallisiin tavoitteisiin.

Kaupungin sisäisessä valvonnassa, konsernivalvonnassa ja riskienhallinnassa on tarkastuslautakunnan näkemyksen mukaan edelleen kehitettävää. Kun ohjeet on nyt saatu ajan tasalle, tulee niiden noudattamista valvoa ja mahdollisiin virheellisiin menettelyihin tulee puuttua organisaation kaikilla tasoilla. Kaupunginhallituksella on viime kädessä vastuu sisäisen valvonnan, konsernivalvonnan ja riskienhallinnan toimivuudesta ja järjestämisestä.

Tarkastuslautakunta yhteiskuvassa: takarivissä vasemmalta lukien Markku Kakriainen, Tea-Tuulia Roos, Tanja Klén, Minna Kurvinen ja Leevi Piispa. Edessä istumassa vasemmalta lukien Leena Teittinen, puheenjohtaja Juhani Oksman, varapuheenjohtaja Hannu Tullinen ja Tiina Elkharam. Kuvasta puuttuvat lautakunnan jäsenet Janne Aaltonen ja Erkki Rantalainen.

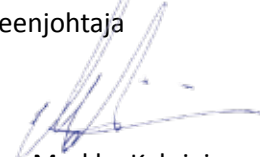
Mikkelissä 17.5.2017

Juhani Oksman
Puheenjohtaja

Hannu Tullinen
Varapuheenjohtaja

Janne Aaltonen

Tiina Elkharam

Markku Kakriainen

Tanja Klén

Minna Kurvinen

Leevi Piispa

Erkki Rantalainen

Tea-Tuulia Roos

Leena Teittinen

MIKKELIN KAUPUNKI

Kannen kuva on otettu Mikkelin vuoden 2017 asuntomessualueelta.